JOANNIS MILTONI

Angli

PRO POPULO ANGLICANO

DEFENSIO

Contra

CLAUDII ANONYMI, aliàs SALMASII,

DEFENSIONEM

REGIAM

Bibliothek.

LONDINI,

Typis DU-GARDIANIS,

ANNO DOMINI 1651.

HARVARD COLLEGE LIBRARY 94, C, 12
IN MEMORY OF
LIONEL DE JERSEY HARVARD
CLASS OF 1915
January 19, 1926

PRÆFATIO.

TAmetsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quàm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractandâ nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda si non omittam, nec; nimis astringam, spero quas equidem, duas propemodùm res, magnopere vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causa huic nobilissima, & seculorum omnium memoriâ dignissima nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam devitâsse tamen ipse nihilo minus judicet. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem a suo populo, qui servitutem longam servierat, bello victum; inde in custodiam traditum; & cùm nullam omnino melius de se sperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à

ſummo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipſis Regia foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magna ſuperſtitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atq; peractum ſit, meósq; cives fortiſſimos & integerrimos, déque univerſis orbisterrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſſimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſſimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facile defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excuſſâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunq; alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere nõ vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſua ſapientiſſima menti complacitum eſt, ſuperbos & effranatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſto numine ad ſalutem & libertatem propè amiſſam ſubitò erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi

greſſi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujusmodicunq; eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe fruſtra ſim. Qua enim oratio tam auguſta atque magnifica, quod tam excellens ingenium hunc oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſſit ſcribere, opinetur quisquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei gloriosè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihique hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo auctore, magnâ cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum eſſe præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipſe ab ineunte adoleſcentiâ iis eram ſtudiis incenſus, quæ me ad optima quæque ſi minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffiſus adminiculis ad divinam opem recurro: Deúmq; opt. max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm proſperè quàm que piè noſtri illi ad libertatem clariſſimi duces regios faſtus, & dominatum impoten-

tem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quámque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter támque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere se ausus, sed alienæ: cum neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responsô laborandũ esse judicaret; sed partim trita, & refutationibus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda, vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, averaretur. Nunc cum inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem qui res nostras perperàm intelligũt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod si quis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostróque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me

me audacter possim dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum utar, carptim hæc cogor, & interciſis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atq; studio perse qui debuissem. Unde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset; & haberent tyranni qui pro se dicerent, non haberent qui tyrannos debellare possunt: miserum esset, si hæc ipsa ratio, quo utimur dei munere, non multo plura ad homines conservandos, liberandos, & quantum natura fert, inter se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio male perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hanc certâ fiduciâ lati aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atq; doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam satis præfati, quoniam cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, Defensio regia pro Carolo I.

ad Car. II. *Magnum sanè præstas, O quisquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subsellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & sophõs, quod in palæstra tuâ literaria captare miserè soles, fortassè non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum.* Sumptibus *inquit* Regiis; *O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimo, ad Carolũ filium regem pauperrimum noluisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui* regiam defensionem *dixeris; non enim amplius tua quam vendidisti, sed legitimè jam* regia defensio *est; centenis nimirum Jacobais emta, mentipretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus perrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere; reverâ ut ipsum munus amplecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.*

Date operam & cum silentio animadvertite,
Ut pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum

gorum hominum nefariâ conſpiratione admiſſo. *Profectò nuntius iſte horribilis aut gladiũ multo longiorem eo quem ſtrinxit Petrus habuerit oportet, aut aures iſta auritiſſima fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non ſolidas ne offendiſſe quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis veſtrũm ladatur, ſi nos hoſtes & perduelles noſtros, ſive plebeios, ſive nobiles, ſive reges morte mulctamus? At iſta mitte, Salmaſi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam* horribilem *habeo quem apportem* nuntium; *quicq; omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere ſi non perculerit, mirabor*; de parricidio *apud Hollandos* in perſona *Ariſtarchi*, nefariâ *Salmaſii audaciâ* admiſſo: *te magnum ſcilicet Criticum* ſumptibus regiis *conductum, ut defenſionem regiam ſcriberes, non ſolùm putidiſſimo exordio, præficarum funebribus nugis & naniis ſimillimo nullius; non fatui, mentem miſeratione permoviſſe, ſed primâ ſtatim clauſulâ riſum penè legentibus multiplici barbariſmo concitáſſe. Quid enim, quaſo, eſt* parricidium in perſona regis admittere, *quid* in perſona regis? *quæ unquam latinitas ſic locuta eſt! niſi aliquem nobis forte Pſeudophilippum narras qui perſonam regis induitus, neſcio quid parricidii apud Anglos patraverit quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidiſſe puto. Tyrannus enim, quaſi hiſtrionalis quidam rex, larvatus tantùm & perſona regis, non verus rex eſt. Cæterùm ob hujuſmodi noxas*

Gallico latinas, quibus paßim scates, non tam mihi neque enim est otium, quam ipßis tuis Grammaticis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est id sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione *admissum ais. Tunc furcifer potentißimi nuper regni nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullas ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque amplißimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati pestilentißimam edicto suo tenebris damnârunt; cujus & ipsum authorem omnis libera Civitas suis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eáq; præcipuè quæ tam ingratum támq; tetrum reipub. hostem suo stipendio alit; cujus ille reipub. haud secùs atque nostræ, fundamenta ipsa atq; causas oppugnat; nec non utramq; unâ & eâdem operâ labefactare & subruere conatur; præstantissimòsq; illic Libertatis Vindices nostrorum sub nomine maledictis proscindit. Reputate jam vobiscum Illustrißimi Fœderatorum Ordines, & cum animis vestris cogitate, quis hunc regiæ potestatis assertorem ad scribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè se gerere incœperit, quæ consilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam secutæ sint, quæ nunc essent, quàm vobis parata servitus, novùsque dominus erat, atque illa vestra tot*

anno-

armorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis morte reſpirâſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, Quoscunque infandus hic *parricidialis nimirum barbarumi Salmaſiani* rumor attigit, haud ſecùs ac ſi fulmine afflatī eſſent, derepente his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæſit. *Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc neſcit, viles & imbelles animos, cujuſpiam facinoris vel rumore obſtupeſcere; quodq; priùs fuerunt, tum ſe maximè ſtipites indicare. Alis* lacrymas non tenuerunt, *mulierculā credo aulica, aut ſiquis his mollioresinter quos & ipſe Salmaſius novâ quâdam metamorphôſi Salmacis factus eſt; & fonte hoc ſuo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

—— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet, -- ne vir cū venerit, exeat indè
Semivir, & tactis ſubitò molleſcat in undis.

Fortiùs verò *inquit* animati (*nam fortes puto & animoſos ne nominare quidē niſi putide poteſt*) tantâ indignationis flammâ exarſerunt, ut vix ſe caperent. *Furioſos illos non flocci facimus; vera fortitudine ſuique compote iſtos minaces pellere, & in fugam vertere conſuevimus.* Nemo certè non diras imprecatus eſt tanti ſceleris {authoribus. *Vox tamen, ut tu modò ajebas,* faucibus hæſit; at-

que haſiſſet utinam in hunc usque diem, ſi de noſtris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore eſſe, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix eſt, cum ſupplicii de rege ſumpti fama illuc perveniſſet, repertum in libero præſertim populo fuiſſe ullum, tam ad ſervitutem natum, qui nos dicto laderet, aut factum noſtrum crimini daret; immo potius omnes bonos omnia bona dixiſſe; quinetiam Deo gratias egiſſe, qui exemplum juſtitiæ tam illuſtre & excelſum ediderit, quódque cæteris regibus tam ſalutari documento eſſe poſſit. Iſtos itaque feros ac ferreos cædem *neſcio cujus* miſerabilem, ac mirabilem *plorantes, cum ſuo tinnulo oratore,* poſt regium in orbe nomen natum notúmque, *frigidiſſimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut e cœnobio quovis fraterculus caſum hunc regis non multo diſertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio declamitâſſet; Verùm ego ineptior ſim, ſi infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem, (quoniam ſuperbiâ & faſtidio, ut ferunt, ſupra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ ſe protegeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut deſeſſus ſingula notando etiam accerrimus quisque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus*

quod-

quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem prabere, ut in hac pagina unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus ſit; quantas ineptias atq; infantias toto opere congeſſerit, quibus tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autē res quod attinet, haud dubitamus quin ea, qua authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homunciones calumnia, & mendacia; qui ab exulibus noſtris patriæ hoſtibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargente, falſiſſima quaque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utq; planè intelligant omnes quàm non illi religio ſit, quidlibet ſcribere, verum an falſum, pium an impium, haud alius mihi teſtis adhibendus erit, quàm ipſe Salmaſius. Scribit is in Apparatu contra primatum Papæ, maximas eſſe cauſas cur Eccleſia redire ab Epiſcopatu debeat ad Apoſtolicam *presbyterorum* inſtitutionem; longè majus ex Epiſcopatu introductum in Eccleſiam eſſe malum, quàm illa ſchismata quæ priùs metuebantur: Peſtem illam quæ ex eo Eccleſias invaſit, totum Eccleſiæ corpus miſerabili tyrannide peſſundediſſe; immo ipſos reges ac principes ſub jugum miſis-

miſiſſe ; Majorem in Eccleſiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quam ſolo capite Papâ. *pag.* 160. Poſſe Epiſcopatum cum Papatu tolli cum ſummo bono Eccleſiæ; ſublato Epiſcopatu ruere ipſum Papatum, ſuper illo utpote fundatum, *pag.* 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere cauſas. Cur ibi Epiſcopatus retineatur ſe non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta ſit; nihil afferri poſſe rationis aut cauſæ probabilis cur ſublato Papatu retineri debeat aut poſſit Epiſcopatus. *pag.* 197. *Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor ſcripſerit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ eſt, ut Parlamentum Angliæ graviter incuſare hoc loco audeat, quòd Epiſcopatum* non ſolùm ſenatu ejiciendum, ſed etiam penitus abjiciendum cenſuerint. *Quid? quòd ipſum etiam Epiſcopatum ſuadet atque defendit, iisdem uſus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat*; neceſſarios *nempe* fuiſſe Epiſcopos, & omnino retinendos, ne mille peſtiferæ ſectæ & hæreſes in Anglia pullularent. *O vafrum & verſipellem! adeone te etiam in ſacris non puduit deſultorem agere, propè dixeram, Eccleſiam prodere; cujus tu ideò ſanctiſſima inſtituta tanto ſtrepitu aſſeruiſſe videris, ut quoties tibi commodum eſſet, eo majore cum infamia ea ipſa ludificari atq; ſubvertere poſſes. Neminem hoc latet, cum regni Ordines,*

dines, Eccleſia noſtra, ad exemplum cæterarum, reformanda ſtudio flagrantes, Epiſcopatum funditus tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſſiſſe, dein bellum nobis eâ potiſſimùm causâ intuliſſe: quòd ipſi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defenſorem regium eſſe gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, ſuſceptam à temetipſo Eccleſiæ cauſam nunc palàm prodis atq; oppugnas: cujus graviſſima quidem cenſurâ eſſes notandus. De formâ autem reſpub. noſtræ, quoniam tu Profeſſor triobolaris & extraneus remotis capſulis atq; ſcriniis tuis nugarum refertiſſimis, quas melius in ordinem redigere poteras, in alienâ reſpub. ſat agere & odioſus eſſe mavis, ſic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori reſpondeo; eam formam eſſe quam noſtra tempora atque diſſidia ferunt; non qualis optanda eſſet, ſed qualem obſtinata improborum civium diſcordia eſſe patitur. Quæ autem Reſpub. factionibus laborat, atque armis ſe tuetur, ſi ſanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros ſive plebeios ſive optimates præterit aut excludit, ſatis profectò æquæ eſt; quamvis regem & proceres, ſuis ipſa malis edocta, amplius nolit. Conſilium autem illud ſupremum quòd inſectaris, atque etiam Concilii præſidem, *na tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod ſomnias, non eſt ſupremum, ſed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus conſtitutum, quadraginta virorum ex ſuo ferè numero, quorum quilibet cæterorum ſuffragiis præſes eſſe poteſt. Semper autem*

hoc

hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties visum erat, constitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujusdam habendi Senatûs potestas delata est. Iisdem res sæpe gravissima, quo celeriùs & majori cum silentio transigerentur, commissa atque credita; Classis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc sive concilium nominetur, sive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum est; & sine quo nulla omninò Respub. rectè administrari potest. De regis autem supplicio, & rerum apud nos conversione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec ista quâ lege, quo jure, quo judicio *facta sint, te licet repugnante, singulis capitibus ostendam, & pedem conferam. Si tamen instas* quo jure, quâ lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipse & natura sanxit, ut omnia quæ Reipub. salutaria essent, legitima & justa haberentur. Sic olim sapientes tui similibus respondérunt.* Leges per tot annos ratas refixisse *nos criminaris; bonáne an malas non dicis, nec si dicéres audiendus esses, nam nostra leges Ole quid ad te? Utinam plures refixissent tum leges tum leguleios; rectius sanè & res Christiana & populo consuluissent. Frendes quòd* hæc Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix suis noti licere sibi crediderint. *Meminisses quæ te non solùm libri sacri sed etiam Lyricus doceat.*

—— Valet

—— Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens ——

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles eſſe ais, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex ſe natos per induſtriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſſimis quibuſq; poſſe conferri; ſe autem malle filios terræ *dici, modò ſua, & domi ſtrenuè facere, quam ſine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & ſtipendio famem tolerare: ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quod frivolas quasdam prælectiones & nugamenta ſcis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri* colluviem omnium Sectarum recipiant; *quid ni recipiant? quos Eccleſia eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratuum è civitate pellere; ſiquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religioſè, in Eccleſiam; illa leges hac diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: Hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello ſeritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; neque enim eam tam eſſe religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyranni-*

dem

dem pontificiam civilis potentiæ spoliis ornatam, qua contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. Independentes, *quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi: præter eos duntaxat qui cùm classes & synodos supra Ecclesiam quamque singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchia particulas quasdam, aut certè truncum ipsum, eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solum, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna subvertere, iis nulla humana neque divina obstare, à principio nihil nisi partum armum habuisse, latrones, regnorum maximè hostes: Hac Mithridates regi Arsaci: te verò in illa tua exedra infantissimè rhetoricantem qua fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt nolis videri,* classicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induceres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantum abest ut metuam quid tu belli nobis aut periculi homo ignavissime, apud exteros reges istâ tua rabidâ, & insulsâ simul facundiâ conflare possis: qui ad illos, acsi* regum capita *quasi* pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptra imperialia

perialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata, *luſoriè ſanè nos defers. At tu interea ſtultiſſimum caput, morionis ipſe baculo digniſſimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & vacors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore ſuperes, qui devota gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ ſocietate tot civium innocentiſſimorum ſanguine perfuſâ etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab ſe longè amovere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſſime, quo minùs ultrò atque palàm ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te accinge. Cave imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortaſſe aut Demoſthenì omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicaretur; & prædicis,* oratorio more non tib agendum videri. *Ne tu haut ſtultè ſapis; id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te ſatis novit, unquam exſpectavit? qui nihil elaboratè, nihil diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucem emittere aut ſolis aut poteſt;*

les ; ſed Veluti Criſpinus alter, aut Tzetzes ille graculus, modò ut multum ſcribas, quàm rectè non laboras ; neque ſi labores, Valeas. Agetur, *inquu*, hæc cauſa toto orbe audienie, & quaſi ad judicandum ſedente. *Id adeò nobis pergratum eſt, ut adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immò Ajax ipſe Lorarius.* Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terra, ipſosque authores convictos poſteris tradam, reosque peragam. *O Flosculos! Túne igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis authoribus diſvexandis tantùm aut tranſcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis tuis futiliſſimis abreptum ætas, mihi crede, proxima obliſcioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ſi neglecta jam pridem & conſopita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſſimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt, pervagari, quò velit ſinant. Si enim quâ vanitate, inſcitiâ, falſitate referta ſit, plenum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem ſententiâ, ſupprimitur. Jam nos quemadmodum* reos peragat, videamus.

PRO

POPULO ANGLICANO DEFENSIO.

Caput I.

QUoniam tibi vano homini & ventoso multum hinc forsitan superbiæ, Salmasi, multum spiritûs accessit, magnæ scilicet Britanniæ regem fidei defensorem esse, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam: cum sanè rex fidem, tu regem sic defenderis, ut causam uterque suam evertisse potiùs videatur. Quod cum passim infrà, tum hoc primo capite ostendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & justam causam non debere: nam simpliciter rem, ut gesta est, narrare, regem defendere est.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam simplicem futuram pollicitus eras, neq; rem simpliciter, ut gesta est, narras, neq; non pigmentis, quantum in eo genere consequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quanquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne causidici quidem partes narrando sustinere potes;

tes; ſed quaſi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam de te in proœmio, velut in poſterum diem, exſpectationem concitabas, non tam ut rem promiſſam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? Dicam quod res eſt, tot tuorum ipſe mendaciorum monſtris, primùm terreri te ſentis, deinde tot nugis, tot ineptiis leviſſimum illud caput non *circundari* ſolùm, ſed circumagi, *ut quid primum, quid deinde, quid poſtremò* dicendum ullo tempore ſit, non modò nunc *neſcias*, ſed nunquam antea non neſciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu ſuppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *ſolem ipſum atrocius factum nunquam adſpexiſſe alterum.* Multa ſol aſpexit, bone magiſter, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non noſtra flagitia, ſed defenſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum*, inquis, *origo cum ſole novo cæpit.* Dii te, Damaſippe, deæque ſolſtitio donent, quò te calfacias, qui ne pedem ſine *ſole*; nequis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat.

At

At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit sibi; non ergò propter regem populus, sed propter populum rex est; ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem justissimâ lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdiderit, præsertim cum pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex facilè possit, ut neq; pater sit neque rex. Quòd si *de facti qualitate*, quod ais, *indè* æstimandum est, tibi dico, peregrine, & rebus nostris alienissime, testis oculatus & indigena tibi dico, nos regem neq; *bonum*, neque *justum*, neque *clementem*, neque *religiosum*, neque *pium*, neq; *pacificum*; sed hostem prope decennalem, nec parentem patriæ, sed vastatorem *de medio sustulisse*. *Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *sed non à reformatis, regi reformato*. Siquidem reformatus is dici potest, qui scriptis ad Papam literis, Sanctissimum appellaverat Patrem, qui Papistis æquior semper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne suæ quidem fami-

sam. primus à reformatis est *de medio* sublatus Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno solum vertere coacta est, supplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? immo si operam contulisse dicam, haud mentiar. In tantâ autem regum *reformatorum* Paucitate, nihil hujusmodi accidisse, ut eorum aliquis morte plecteretur, non est quod miremur. Licere autem regem nequam, sive tyrannum regno pellere, vel supplicio quovis, prout meritus erit, punire (etiam summorum sententiâ Theologorum, qui ipsi reformandæ Ecclesiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non siccâ morte periisse, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium squalore *carceris*, aut *laqueo*. Omniũ tamen hoc tibi miserrimum videtur, & monstri quiddam simile, regem in judicium adduci, *causam capitis dicere coactum, condemnatum, securi percussum*. Dic mihi, homo insipientissime, an non humanius, an non æquius, an non ad leges omnium civitatum accommodatius est, cujuscunque criminis reum in judicio sistere, sui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ità ut damnato vel pœnitendi, vel se colligendi spatium detur, quàm statim ut prehensus est, indictâ causâ pecudis in modum mactare? Quotusquisque est reorum qui si optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri se maluerit?

luerit. Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoq; moderatior, & vel ipſi regi acceptior fuiſſe exiſtimanda eſt. Tu ſecretò, & ſine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni ſalubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conſcientia defugiſſe lucem, aut leges atq; ipſam juſtitiam minimè ſibi amicam habuiſſe videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, ſive militum ſive populi; non odio, non metu, non ſtudio dominandi, non cæco animi impetu, ſed conſilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconſulto Grammaticum! qui abaccidentibus cauſæ, ut loquuntur, quæ per ſe nihil valent, vituperationes inſtituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum ſit? Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, ſolius honeſtatis cauſâ fecerint; ſi arduum & grave, quòd non cæco impetu, ſed conſilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs inſtinctu geſta eſſe crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto conſenſu totus exercitus, cui magna pars populi ſe adjunxerat, ab omnibus penè regni provnciis unâ voce regem ipſum ſuorum omniummalorum authorem ad ſupplicium depoſcebat. Quicquid erat, ſive ma-

giſtratum ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, & quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggreſſi ſunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitârunt, ſeque ipsâ illuſtriorem dehinc, ſeque ipsâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa ſimplex narratio, quam promiſit, usquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleſtè & odiosè regnat, impunè poſſe regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, ſi mille rebus meliorem regem habuiſſent, non ei vitam conſervaſſent.* Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire, quo pacto hoc ſequitur, niſi tu nobis conceſſeris, noſtro regem mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſſimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore. Nunc narrare incipit. *Torſerunt eum variis cruciatibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis*: ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtensâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non

non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, easdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, immô ter & amplius petivimus; toties repulſam accepimus. Cum nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, nequa deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio, & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacem & compoſitionem revera ſpectaret, illi tamen ſatisfactum ſibi à Rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm ſe rémque Publicam prodi videret, fidem fortiſſimi, & ſemper reipub. fidiſſimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc ſolum occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos: & ſalutem reipub. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis propè damnaverant.

ta deinde flebiliter narrat, verùm tam infcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam, rex supplicium capitis passus sit*: cùm sæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem, supplicium capitis omnino esse passum. Tune, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eâ sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputâsse.* Quid hoc homine facias? questus est suprà *de parricidio in persona regis admisso*, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola *de pugnis & calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ*, quæ frigidissimi literatoris insciam & pusillitatem animi elamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quam oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit expri-

mi. Narrare jam desiit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garriendi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne semel quidem dicta non sordescerent. Et certè nescio, an blateronis cujuspiam extemporales quælibet nugæ, quas Ille uno pede stans versiculis fortè effuderit, non digniores multo sint quæ chartâ illinantur; adeò indignissimas esse reor quibus seriò respondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui ecclesiæ bellum intulit, ut episcopos religionis hostes & tyrannos in ecclesia retineret. *Puritatem autem religionis* qui potuit is conservare, ab impurissimis episcoporum traditionibus & cæremoniis ipse sub jugum missus? *Sectarum* verò, quibus tu *sacrilegos suos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipsa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis sacrilegus, qui perpetuò maledicendi pessimam omnium licentiam tibi sumis, *Non poterant gravius remp. ladere quàm ejus dominum tollendo*. Disce verna, disce mastigia, nisi dominũ tollis, tollis rempublicam: privata res est, non publica quæ dominum habet. *At pastores facinus eorum abominantes cum summa injustitia persequuntur*. Pastores illos nequis fortè nesciat quales sint, breviter dicam; iidem sunt qui regi resistendũ armis esse, & verbo & scriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indesinenter execrari

non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditáſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur. Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus quos Pluraliſtarum & non reſidentium nomine inſectari vehementisſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec peſſimo Eccleſiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd, inquies ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in Eccleſia hæreſes perniciosiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtir-

exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & Eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *ſuis Moloſſis*, quæ tua canina facundia eſt, *ferociores*, nullam *legitimi ſucceſſoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Ubi reip. forma mutatur ex monarchicâ in aliam, non datur ſucceſsio inter differentis regiminis curatores.* Apparat de primatu: *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit, viris inſœminas. *Iſti ſunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*: rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſſimè barbarus & ſolœcus ſis, non moribus ſolùm, ſed ſyntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipſe ſis, & verè macula, Anglorum tamen famam & ſempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita eſt, non

hostes tantùm armatos, sed hostiles intûs, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroice tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui Christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causâ *Jesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tui pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc episcoporum assecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Jesuitis longè pejores esse* ais, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse. Isti vero qui an sapientes, an docti, an virtute nobiles an nobilitate illustres.* Liceat, quæso, populo, qui servitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tũ factis

factis deſertiſſimis declaraverunt, ſed totus ferè utriusq; regni populus aſſentitus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis Evangelicæ participes fiant, ità eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt, ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem usq; triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quod is te Grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc to-

tam retractaturus, si Sacellani sui de te judicium approbâsse audivisses. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obscuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipsam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indignissimum esset) qui sursùm, deorsùm, quoquoversùm versatus & volutatus, nihil nisi grammaticus es; immo ac si Deo cuilibet votum ipso Mida stultius nuncupâsses, quicquid attrectas, nisi cùm solœcismos facis, Grammatica est. Quisquis igitur *de face illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates nostros, quorum sapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta satis testantur, non sic dehonestabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quisquis, inquam, de fœce illâ plebis hoc tantummodò sibi persuaserit, non esse se regibus natum, sed Deo & patriæ, multò sanè te doctior, multò sapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior existimandus erit. Nam doctus ille sine literis, tu literatus sine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot scribis, & tamen pecus es,

CAP.

CAP. II.

QUod argumentum pro se *indubitatum* esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, *rem ità se habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de eâ sentiant*; quod tamen is *de facto* falsissimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verisimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi Deo obnoxia, cui quodlibet licet, qui legibus solutus est*, quidem id definiri dicendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà, non meis tantùm, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero sit, nam omnem penetrare barbariem necesse non est; nullam, inquam, gentem istiusmodi jura aut potestatem regi concessisse, *ut legibus solutus esset, ut quodlibet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuscunque gentis tam servili ingenio exstitisse puto, præter unum Salmasium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura esse asseverârit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi sententiâ semper abhorruere, quin etiam ipse, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter sensisse aliis jam-

pridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Republ. nobiliſſimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Juliâ novercâ per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cum enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quispiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atq; immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac

hac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò, qui contra atq; olim Dionyſius ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale ſit conſideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, ſic Occidens.* Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero, authores, ſi qui alii, cordatiſſimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit, Gentes Aſiaticas facilè ſervitutem pati, Judæos autem & Syros ſervituti natos fuiſſe: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ poſſe uti, ſolos nempe ſapientes, & magnanimos; pars longè maxima juſtos dominos mavult, ſed tamen juſtos; injuſtos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam univerſo generi humano tam infenſus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni ſpe & conſilio derelictus ut neceſſitatem hanc atque legem omnium duriſſimam in ſe atque in ſuos liberos ultro ſtatueret. Profers imprimis *Verba Regis in Eccleſiaſte ſapientiâ clara.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege poſteriùs videbimus; cujus exinde ſententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipſe Deus, Deut. 17. *Cùm ingreſ-*

ſus

ſus fueris in terram, quam Jehova Deus dat tibi, & dices ſtatuam ſuper me Regem ſicut omnes gentes quæ ſunt circa me : Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teſte hìc ipſo Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium ſemper fuiſſe, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi : de Hebræis diſertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit : deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut ſunt res humanæ, ſuique populi magis ex uſu deo viſam eſſe : cùm hanc ipſe formam inſtituerit ; monarchiam non niſi ſerò potentibus, idque ægrè concederet, Sin regem planè vellent, ut oſtenderet Deus id ſe liberum Populo reliquiſſe, ab uno an à pluribus reſpub. adminiſtraretur, modò juſtè, regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias* ; ut intelligeret nihil ſibi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuit. Juſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta*, etiam ſuâ manu perſcribere ; perſcripta *obſervare, ne efferatur animus ejus pra fratribus ſuis.* Ex quo perſpicuum eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc ferme ſententiam ſcripſit Joſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſuâ repub. verſatiſſimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν πολίτευμα &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatium regimen*;

regimen; nec Vos alium reipub, ſtatum requiratis: ſatiùs enim eſt Deum habere præſidem. Attamen ſi tanta Vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat ù, quàm ſua ſapientia; prohibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quàm rebus Veſtris expedit. Hæc & plura Joſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Joſephi coætaneus, legis Moſaicæ ſtudioſiſſimus, in quam univerſam diffusâ commentatione ſcripſit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit, atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſſit, τὰς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ἐπηκόων &c, *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam, non reges ſed hoſtes appellandi ſunt; ea facientes, quæ hoſtes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt; hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facile detegitur.* Detecti igitur quid obſtat quo minùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, ſed paret.* Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè obſervare; verùm ſi ſecùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem

dem magiſtratibus puniendis lex ulla ſcribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex ſcripta ſit, pari certè jure & ratione poſſent impunitatem ſcelerum omnium ſibi vendicare; quam tamen neque eorum quisquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco eſſe daturum. Hactenus ex ipſa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuiſſe; nec ſe præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus ſunt. Nunc an quid aliud Eccleſiaſtes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis obſerva; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne perſiſtito in re malâ, nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis conſtat Eccleſiaſtem hoc in loco non ſynedrio magno, non ſenatui, ſed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata ſua obſervare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, niſi rex viciſſim in leges divinas atque patrias juratus ſit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam ſuam Jehoſuæ pollicentur, Joſ. 1. *Ut dicto audientes Moſi fuimus, ità erimus tibi, modò ut Deus tecum ſit, quemadmodum fuit cum Moſe.* Conditionem vides expreſſam: Alioquin ipſum audi Eccleſiaſten, cap. 9. *Verba ſapientum ſubmiſſa potiùs audienda eſſe, quam clamorem dominantis inter ſtolidos.* Quid porrò monet? *Ne perſiſtito in re mala, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam

nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest. Nihil hîc tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Ubi verbum regis ibi domination, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non solùm quid feceris, sed etiam stultè feceris. Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expressâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipse infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Ecclesiastes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etjam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnosa contentio est: Quid ergò? an optimates, an omnes reliqui magistratus, an populus universus quoties delirare libet regi, ne hiscere quidem audebunt? an stolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obstabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atq; humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædib⁹ per omnes regni fines grassetnr ita *legibus solutus, ut quodlibet liceat*? O de Cappadocis eques catastis! quem omnis libera natio (si unquam post hoc in natione libere pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut servitutis candidatum dedere in pistrinum debebit, eâ lege atque omine, ut si te inde exemerit, ipsa sub

quo

quo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ad aliis dictum peti tam truculentùm, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlita regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant: Teſte Virgilio.*

——— *Regem non ſic Ægyptus & ingens*
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant. ——— ———

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quòd vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuëlis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnâſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſint, teſte tamen eodem Poëta ——— *Magnis agitant ſub legibus æſtum.* ——— Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad

tu ad primatum Papæ doctores quosdam Tridentinos exemplo Apium usos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepisti. Quod illis itaque respondisti cùm probus esses, jam factus nebulo tute respondebis tibi, tuáque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub est; atque ità Physici appellant: Regem habent. sed innocuum; ductor est potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas:* Minimè igitur mirum, si ità observant. Istas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licet sint, fucum te esse indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id est, secundùm legem fuisse affirmat. Pol. 3. immo cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quod iis tanta potestas, volente licèt populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam feciſſe mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam esse demonstraret, Samuelem ait,

cùm

cùm eos ab eligendo rege deterreret. *jus illis regium* expoſuiſſe. Unde hauſtum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipſo Deo per Samuëlem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitûs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraico etiam ſolœcismo משפת vocas) ſuprà indicaverat. C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hac erat*, §. 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eique charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem ait dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium, teſte Salluſtiò, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. causâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconſulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; nç Rabbinorum enim quis-

quam

quam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm, ſed omnes hìc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Jam verò cujus vel impudentiæ eſt vel ſocordiæ, contra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſſimos in jus regium convertere, & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatearis. An quisquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, permiſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt*? Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis, in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impune qualibet facere, id eſt, regem eſſe*. Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, ne quicquam ſanè, ſi paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſernit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eosque mores regios jam rurſus pateretur, quos jure ſuo majores illorum cum rege ipſo finibus expulerant. Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te & Salluſtium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *noſtrùm ignorat conſuetudinem regiam; regum ſunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáq; hujusmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, ſed con-

ſuetu-

ſuetudinem regiam vocat, eáque legere & ſpectare nos ait dobere, non *delectemur ſolùm, ſed ut cavere etiam effugere diſcamus.* Vides quàm te malè mulctaverit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſſimum, juris tyrannici patronum attuliſſe te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare jus regium videtur, dum ruentiſ in modum tenuiſſima quæque ſic arripit, ſeque ſuſtinere iis teſtibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſſe alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, ſumma injuria eſt, id in regibus maximè locum habet; qui cùm ſummo jure utuntur ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis eſſe poſitum.* Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi per ſummam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquitatem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis & malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum eſſe ait. Cùm autem jus omne de fonte juſtitiæ manare certum ſit, impius ſis neceſſe eſt, qui *regem injuſtum eſſe, iniquum, violentum, raptorem eſſe, & quales eſſe ſolebant* qui peſſimi erant, jus regis eſſe dicis, idque *prophetam populo inſinuáſſe.* Quod enim jus ſummum aut remiſſum, ſcriptum aut non ſcriptum ad maleficia perpetranda eſſe poteſt? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem

quem tibi opponam,& puto regem, qui iſtiusmodi Jus regium & ſibi & Deo inviſum eſſe profitetur : Pſal. 94. *an conſociaretur tibi ſolium arumnarum, formantis moleſtiam per ſtatutum.* Noli igitur Deo hanc atrociſſimam injuriam facere,quaſi is regum pravitates & nefaria facinora jus eſſe regium doceret, qui etiam hoc nomine ſocietatem cum improbis regibus ſe deteſtari dòcet, quòd moleſtiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo oreare ſoleant. Noli Prophetam Dei falsò inſimulare; quem tu dum juris regii iſto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem ; ſed,ut venefica illa,inanem umbram evocas ; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuiſſe credam , quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuiſſet. Jus datum ſceleri legimus, túque *licentia jure conceſſa reges minus bonos uti conſueviſſe* ais. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non eſſe, à Deo datum probavimus; reſtat,ut ſit à diabolo ; quod infrà clariùs liquebit,*Hæc*,inquis, *licentia dat poſſe, ſi velis*,& authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut teſtimonia tua recitem , tuis enim ipſe teſtibus conficere te ſoles. Audi igitur verba Ciceronis in quarta Philip. *Qua cauſa juſtior eſt belli gerendi, quàm ſervitutis depulſio? in qua etiamſi non ſit moleſtus dominus, tamen eſt miſerrimum poſſe*

ſi

si velit, posse vi scilicet; nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa in justam faceret. Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis, & violentia regum. Transis ab regiâ licentiâ ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato esse*. Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, stuprare? Quid interest ad injuriæ gravitatem rex an latro, an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illum humanæ societatis inimicum, & pestem propulsare, atque ulcisci debemus; immo regem eò justius quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rexille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversas ab illo jure quod Samuel proposuit*. Quod cum assertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis: de in jus juri contrarium ponis Mosis & Samuëlis, quod est absurdum. At *servi*, inquit Propheta, *vos eritis regi*. Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt, sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet,

bet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium ſervorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injurioſum in dominum habebat; populus univerſus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læſus, afflictus & ſpoliatus confugiat: à ſervitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus ſuis duriore ſi libeat ſervitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi nec rationi conſentaneum ſit, dubium nemini eſſe poteſt, quin propheta mores enarraverit, nos jus regum, neque mores prorſus regum omnium, ſed plurimorum. Deſcendis ad rabbinos, duosq; adducis eàdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joſes jus regium ajebat contineri, Deuteronomii eſſe, non Samuëlis manifeſtum eſt. Samuëlis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectiſſimè quidem & contra te dixit R. Judas. Pernicioſum enim eſt id jus nominari atque doceri quod injuſtitia planè eſt, niſi abuſivè forſitan jus nominetur. Quo etiam pertinet verſus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem veſtrum ſed non exaudiet vos Jehovah*; obſtinatos nimirum iſta pœna manebat, qui regem nolente Deo dari ſibi voluerunt. Quanquam iſta verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul

dubio omnem etiam aliam inire rationem honestam sese à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, sic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii sunt sui negligat, ad otiosas tantùm preces devolutus? Verum utcunque sit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus nostrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipso dante accepimus, sed jure gentium usi, nec jubente DEO nec vetante, nostris legibus constituimus. Quæ cùm ità se habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non sit, regem abjeciſſe; quandoquidem Israëlitis crimini est datum regem petiſſe. Quod etiam res ipsa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati sumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, servire jussit; donec Babylone redeuntes ad pristinum reipub. statum reversi sunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc sinistro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis ostendere, ostendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione istius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id frustrà resarcire studes; intelligi nempe id de regibus Post-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Israëlitas & Judaos differentiam ponit: Davidis enim posteris judicare & judicari*; Israëliticis neutrum concedit.

cedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuisse*, quia dictum est v. 17. *Vos eritis ei servi*: consuetudine scilicet, non jure; aut si jure pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, pòst Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii à *Gabriele exanimatis* adinventa est, jusque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scilicet *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimmo legimus ipsum Saulem cum filio Jonathane sortis judicium atq; etiam capitale subiisse, suóque ipsum edicto peruisse. Uzzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submisit, téxq; esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisset jus illud regium legibus solutum sibi asseruis-

set, an passuros fuisse censes Judæos, & sacerdotes templum contaminari, leges violari, populum universum contagione periclitari? Inleprosum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cùm rex morbosus nè populum contagione lædat, cautum atque provisum legibus sit, si rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempubl. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum esse? Verùm *exemplum ullius regis afferri non potest, qui judicium capitis subierit injussu vocatus.* Ad illud Sichardus haud absurdè respondet, perinde esse, ac si quis ad hunc modum differeret. Cæsar nunquam citatus est coram Electore; ergò si Palatinus diem Cæsari dixerit, non tenetur Cæsar in judicio respondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum quartum se & successores suos huic cognitioni subjecisse. Quid in corrupto populi statu regibus adeò indultum fuisse miramur, ubi tot privati aut opibus suis aut gratiâ impunitatem vel gravissimorum scelerum assequuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον id est *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majestatis maximè proprium esse ais, Aristoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum esse affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immanissimum, Romanæ reipub. everso-

rem,

rem, idoneum sanè authorem producis, non esse justum reposci à Rege factorum suorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad causam dicendam in Parthos proficiscens accersivit ad se Antonius: & animadversurus etiam in regem fuisse creditur, nisi rex eum auro corrupisset. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ potestatis Antoniana assertio, & tua *regia defensio*. At non sine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, sed soli Deo acceptum referunt*. Die sodes quinam? nam istiusmodi reges exstitisse unquam, nego. Primus enim Saul, nisi populus refragante etiam Deo regem voluisset, nunquam rex fuisset; & quamvis rex renuntiatus esset Mispæ, vixit tamen pone privatus, armentum patris secutus, donec Gilgale rex à populo secundùm creatus est. Quid David? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus est ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2. Sam. 5. 1. Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *super solium Domini & cunctis placuit*, 1. Paralip. 29. ergo & placuisse populo aliquid erat. Constituit Jehojadas regem Joasum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2. Reg. 11. Hos reges, nec non & reliquos Davidis posteros & à Deo & à populo constitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm

constitutos esse affirmo; tu ostende constitutos esse à Deo; nisi eâ solum ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à Deo fieri & constitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure solium Jehovæ dicitur; solium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ sunt. Quod tu ex eodem capite didicisse potuisti v 11. 12. *tua sunt omnia in cœlo & in terra, tuum est, Jehova, regnum, Dominium & gloria à facie tua sunt, vis & potentia, &c.* Dicitur que hoc toties, non ut intumescant reges, sed ut moneantur, quamvis Deos se esse putent, Deùm tamen supra se esse, cui debent omnia. Unde illa Essenorum, & Poëtarum doctrina, reges *non sine Deo, & ab Jove esse* facile intelligitur; omnes enim homines à Deo itidem sumus, Deique genus. Jus igitur hoc universum Dei non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à Deo nominati, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamen reges sive boni, ut Homericus ille Sarpedon, sive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoscunt,

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεθα μάλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos intuentur,

Ipse

Ipſe ſibi reſpondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ adminiſtrationis rationem populo reddendam eſſe innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te Dacus aſper, te profugi Scytha,
Regúmque matres barbarorum, & Purpurei metuunt tyranni,
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergò reges hodie per Deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Utrumque etiam æque teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo fieri perſpiciamus, quam à Deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à Deo eſt. Populus ubicunque ſine Deo manifeſto regem creavit, poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt; plúsque Dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege qui

qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios Deo authore judicat populus : hos enim ipso honore dilectos suos decoravit Deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub Evangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, inque eos jus scriptum exercerent*, qui jure omni scripto atque legibus solutos se esse gloriantur. Ne quis tam stolidè, ne quis tam impiè credat tanti esse apud Deum reges, ferè mortalium ignaviss imos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur ; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & vilissima quæque animalia loco atque numero habendum sit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quasi tyrannis faventem, in medium profers ; at satius tibi fuit Marcum Aurelium non attigisse, Ille an Deum de principibus solum judicare dixerit nescio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχία loquitur ; περὶ αὐταρχίας ὁ θεὸς μόνῳ κρίνειν δύναται, αὐταρχίαν autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eóq; minùs quo sæpius præcedentia lego ; nam qui cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subito insititia, qui legerit miretur ; præsertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate liberâ ; jus autem populi quin supremum tunc fuerit

fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibique reipub. formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, pariquejure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: in quarto, non ſe ad legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populíq; eſſe: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: jus itaq; illud regnandi abſolutum atq; fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam deniq; ἀνάρχιαν præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta eſſe* ais: at nusquam viſa *plena Judæorum*, & tamen addis *Judæos in pleriſq; regia poteſtati minùs æquos fuiſſe*: immò Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies; multo minus Judæos, ſi liber ille Sam. in quo is, 1. Sam. 10. jus regni deſcripſerat, exſtaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut cõbuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam, numquid captare poſſis: occurrit tibi rex David poſtremò torquendis, Pſ. 17. *à facie tuâ judicium meum prodeat*: ergo, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi Deus*. Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc

ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1. Sam. 20. deindè ut quivis alius ab hominibus falsò accuſatus, ad judicium Dei provocat; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium, *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à Deo ſuppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres ſuos usque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, támque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi*, procul dubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Utcunque ſit profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquaquam ſunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit.* Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine

ne arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujusmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur. 2. Sam. 12. *Tu hoc clàm feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? an quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. verſ. 5. *reus capitis Vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit pnopheta, *tu Vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſa mortis ſententiâ, quam is in ſemetipſum pronuntiaverat, verſ. 13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut peroratione ejus refellas, de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primùm, inſignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes. *Iſraëlita non deprecantur injuſtum regem, Violentum, raptorem, & qualis eſſe ſolerent qui peßimi.* At pag. 42. Advocatum vellicas, quòd Iſraëlitas tyrannum petiſſe arguerat. *An de fumo* inquis *in flammam ire precipites maluerunt, id eſt ſævitiam peßimorum Tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant.* Illic Hebræos maluiſſe ais tyrannos quàm judices, hic judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minùs*

quàm

quàm tyrannum voluisse. De tuo igitur respondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse, quòd judices repudiârunt, regem optârunt.* Memineris, cùm hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam.* Quod tamen facile refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per se, sed quòd plerunq; sicut Propheta hic monet, in superbiam & dominationem se convertit. Si adhuc non satisfacio, agnosce jam tua, syngrapham agnosce tuam & erubesce Apparat ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offensus eorum peccatis: quòd Deum habere regem renuissent. Ita Ecclesia quasi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu defecerat, in unius mortalis monarchæ plus quam regium dominatum data est.* Tuâ igitur similitudo si sibi constat, aut dedit Deus regem Israëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam Ecclesiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid insanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid asserat, & mox neget, nihil pensi habet. Affirmas p. 29. *regem legibus solutum esse apud omnes Gentes, sic Oriens judicavit, sic Occidens.* At, p. 43, *omnes reges Orientis* [illegible] *& legi-*

& legitimos fuisse; immò Ægypti reges in maximis minimisque rebus legibus obstrictos, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus sis, omnes reges *solutos legibus* esse, *leges dare, non accipere*. Equidem non iraſcor tibi; aut enim insanis, aut stas à nobis. Hoc certè oppugnare est, non defendere, hoc regem est ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptissimè quadrat, sed inversum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tanto tu pessimus omnium patronus. Certè nisi stupor ille quo Advocatum esse *demersum* ais, te potiùs obcæcavit, jam tute *obbrutuisse* te senties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuisse* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judicorum metu & pœna capitis*. Quod nequedum ex scripturâ neq; ex ullo authore fide digno ostendisti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, stultum & ridiculum est, omnes alios punire, uni duntaxat omnium scelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquissimum est. Quæ duo in sapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum scriptis id probare, quod probandum hoc capite susceperas, esse ex magistris tuâ sponte confiteris, *qui negant alium suis majoribus regem agnoscendum fuisse prater Deum, datũ autem in pœnam fuisse*. Quorum ego in sententiam pedibus eo. Non decet enim, neq;

dignum

dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac ſæpiſſimè ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias*: agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quisquam ſimilis aut ſecundus; interim regia gubernatio commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus.* Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proxima periodo ſuprà dixeras, *unum Deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex, vel tuâ ipſius ſententiâ. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum

ratum volumus, qui Deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa potestate regem fuisse*. Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodò is sit qui res nostras, quemadmodum Moses, *ad Deum referre* possit. Exod. 18. 19. Verùm neque Mosi, quamquam is Dei quasi sodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad consulendum Deum*; non ergo ad mandata Mosis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei*. Et Moses Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus*. Unde *fidelis* dicitur *in totâ domo Dei*. Num. 12. Rex itaque Jehovatum populi fuit; Moses veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hîc summâ potestate regem fuisse dicas, cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum Lxx. senioribus populum rexisse, & primum populi non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex

fuit,

fuit, ut erat certè & regum optimus, idque ſicut ipſe ais, cum *poteſtate planè ſumma & regia*, nec tamen dominus, neque ſolus populum regebat, vel te authore, neceſſariò ſequitur reges, quamvis ſummâ poteſtate præditos, jure tamen regio atque ſummo, non eſſe dominos neque ſolos populum regere debere; quanto minùs ad libitum ſuum. Jam verò quà impudentiâ DEI mandatum ementiris, *de rege ſtatim atque ingreſſi eſſent terram ſanctam ſibi conſtituendo.* Deut. 17. ſupprimis enim veteratoriè quod præcedit, *ſi dixeris ſtatuam ſuper me regem*; tuque memento quid à te jam repoſcam; cùm dixeris p. 42. *liberrimâ tunc poteſtate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus eſſe vel is, ipſe videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen inſtituendum tanquam optimum populi illius regendi ſtatum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus ſic egit cum propheta, ut quaſi nollet.* Videt ſe illaqueatum, videt ſe impeditum: Jam attendite quanta cum malitiâ adverſus prophetam, impietate adverſùs Deum, expedire ſe quærat: *cogitandum in his eſt*, inquit, *Samuelem eſſe cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios ſuos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ ſuo, innuit non valdè ſibi placere quod populus deſideraret.* Dic uno verbo

bo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nil Deum revereris. Isne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, támque ↄ rafro illuſerit, falſo pro veris docuerit? Isne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & prophetâ, malum, moleſtum, violentum, inutile ↄ, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Paſſim enim teſtatur DEUS valdè ſibi diſplicuiſſe quòd regem petiſſent. verſ. 7. *Non te ſed me ſpreverunt ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos:* ac ſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi Deum ſtatuat alienum; Deum utique ↄ haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1. Sam. 10. 19. *Vos ſprevistis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & anguſtiis veſtris, cum dixiſtis*

dixiſtis ei, regem prapones nobis, & cap. 12. 12. Vos regem petiſtis, *cùm Jehova ſit rex veſter*, & verſ. 17. *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Jehovah petendo vobis regem.* Et contemptim Hoſea de rege, 13. 10. 11. *Ubi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Ubi judices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Jehova*, Jud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Joſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hac*, inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem*: immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit, quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas

effu-

effugit, confestim arma magistratui de manibus fluent, mussare deinceps populus non audebit. Verùm quid si magnus aliquis latro hoc modo in bello periisset, an Deus ergo solus latronum vindex? Quid si carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidisset? Ne judices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen *in optimatum statu vel principem, si quid committat posse ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam amiger, in quos ille ambos jus regium habere præse tulit. Quid si reddidisset magistratus, an non is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promisit se probaturum, nihil vel ex sacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus solutum esse, nec cur puniri, si delinquat, solus mortalium non debeat, quicquam ostendit. Immo suis ipse testibus se induit, & sententiam suæ contrariam esse veriorem suomet ipse opere demonstrat. Cùmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. *An Salomon*, inquit, *melior*

melior Rex Carolo I. fuit? Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Salomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidem anteferre, Salomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio pêſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pòſt interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illuſtrior Jacobus, & ſecundus Salomon ſæpe dictus, quamvis Davidis muſici filius an fuerit, dubium ſit. At Carolum conferre cum Salomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quemenim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & ſævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miſerorum civium cædes innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat; immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm ſi Parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Salomone conferamus. Salomon à meritiſſimo *fratris* ſupplicio *regnum auſpicatus eſt*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conſpecta ſint; iſta enim ſuſpicio in Buchingamino conſtitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & ſui patris, non ſolùm in comitiis omni culpa exemit, ſed ne omninò

res

tes ea Senatus cognitioni ſubjiceretur, comitia diſſolvit. Salomon *graviſſimis tributis populum preſſit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Salomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus eſt, hîc ab unâ. Pellectus in fraudem Salomon, pellexiſſe alios non legitur, hic alios, non ſolum uberrimis corruptæ Eccleſiæ præmiis pellexit, ſed etiam edictis & canonibus Eccleſiaſticis coëgit, ut inviſa reformatis omnibus altaria ſtatuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non eſt ideo *Salomon à populo capitis damnatus*. Nec inde inquam, ſequitur damnari à populo non debuiſſe; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid ſui juris eſſet haud multo pòſt & verbis & factis patefecit: cùm Salomonis filium decem tribus expulerunt; & niſi maturè ſe in fugam conjeciſſet, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuiſſe credibile eſt.

CAP. III.

QUum ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaicos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum

gum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè poſſent* aut ut *à populo puniri ne poſſint*, *Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervaſſe* falſiſſimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Evangelium, quod diſſuaſit lex non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujusdam magiſtra lex vetus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à perſonâ Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideo ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus. Neque hoc de interna tantum libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim alienæ ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſſipavit cogitatione cordis ipſorum, detraxit dynaſtas è thronis, humiles exvexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabiliret, Chriſtianos omnes eorum ſæviſſimo imperio ſubjiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo, ſerviendo, patiendo omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit: ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati, ſic poſſe ad libertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1. Cor. 7. non de Evangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit, *Servus vocatus es? ne ſit tibi cura; ſin autem potes liber fieri, potius utere; pretio empti*

empti eſtis, ne eſtote ſervi hominum. Fruſtra igitur ab exemplo Chriſti ad ſervitutem nos hortaris, qui ſuæ ſervitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit, Et formam quidem ſervi noſtrâ vice ſuſcepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid ſit, longè aliter docuiſſe oſtendam, atque tu doces; qui non regii, ſed tyrannici juris, idque in republicâ novus profeſſor, ſi qua gens tyrannum ſive hæreditarium, ſive adventitium, ſive fortuitum ſortita erit, eam non ſolùm neceſſitate, ſed etiam religione ſervam eſſe ſtatuis. Tuis autem, ut ſoleo, in te utar teſtimoniis, Interrogavit Petrum Chriſtus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Matt. 17. â quibus acciperent reges terræ tributa, ſive cenſum, à filiis ſuis, an ab alienis? reſpondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Chriſtus, *liberi ſunt filii; ſed ne offendamus illos, da eis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam perſolverentur hæc didrachma, alii ſacerdotibus in ſanctuarium, alii Cæſari: ego quidem Herodi perſoluta, interverſo Sanctuarii reditu, ſentio fuiſſe. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remiſſa narrat Joſephus. Hoc autem tributum per ſe exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Chriſtus loquitur, alioqui, in republica etiam

paupe-

pauperes capite censi fuerunt. Hic itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Utcunque sit, sive filios hîc, cives regum proprios, sive filios Dei, id est fideles & in universum Christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut Christianos: non esse ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissimè diversum in illo vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certè spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præsertim Christianos, jus esse regium multo evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & aliàs disputasse videatur, venire in suspicionem quibusdam cœpit, non se tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Pharisæi interrogatione hujusmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio per-

conta

cunctaturi, eum neminem curare, non respicere personam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is proposita sibi istiusmodi quæstione iraſceretur, Matth. 22. An te quispiam si insidiosè aggredi, si loquentem captare vellet, si elicere ex te quod fraudi futurum sibi sit, de jure regio sub rege interrogaret? an tu cuipiam de isloc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergo perspicias, non id eum de jure regio sensisse quod regibus gratum erat. Idem ex responso ejus apertissimè colligitur, quo ille percunctatores amandare à se potiùs quàm docere videtur. Poscit numisma censûs; *cujus*, inquit, *imago ista est? Cæsaris. Reddite ergo Cæsari quæ sunt Cæsaris, quæ Dei sunt Deo.* Immo quæ populi sunt populo reddenda esse quis nescit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæsari omnia. Libertas nostra non Cæsaris, verùm ab ipso Deo natale nobis donum est; eam Cæsari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpissimum esset, & humana origine indignissimum. Si enim os hominis, & vultum aspiciens interrogaret quisquam, cujus ista imago esset, an non facile quivis responderet Dei esse? Cum igitur Dei simus, id est verè liberi, ob eámque causam soli Deo reddendi, profectò Cæsari nos, id est homini, & præsertim injusto, improbo, tyranno in servitutem tradere, sine piaculo, & quidem maximo sacrilegio non possumus.

Interim quæ Cæſaris ſint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud Deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cum impoſſibile ſit Deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit, aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regibus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt qua niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; utque ſe principis nomine inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim perficerent; aut ſi noſtra omnia jam ſua ſunt, quod tuum dogma eſt, non idcirco Cæſari numiſma illud reddendum erat, quia Cæſaris nomen aut imaginem prætulit, ſed quia Cæſaris jam antea jure erat, nulla licet imagine ſignatum. Ex quo manifeſtum eſt, Chriſtum hoc in loco non tam

nos officii noſtri erga reges aut Cæſares ita perplexè atque ambiguè admonere, voluiſſe, quàm Phariſæos, hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rurſus cum ei nuntiarent Phariſæi, Herodem ejus vitæ inſidias parare, an humile aut demiſſum ab eo reſponſum tyranno reddendum tulerunt? Immo *ite*, inquit, *& dicite Vulpi illi*; innuens reges jure regio ſed vulpino civibus ſuis inſidiari. Atqui *ſub tyranno ſupplicium mortis ſubire ſuſtinuit*. Enimverò quî potuit niſi ſub tyranno? *ſupplicium ſub tyranno paſſus eſt*; ergo ad injuſtiſſima quævis juris regii teſtis & aſſertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Chriſtus quamvis noſtri liberandi, non ſub jugum mittendi cauſâ ſervum ſe fecerit, tamen ad hunc modum ſe geſſit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum conceſſit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Chriſti, quod mox in terris futurum ſomniabant, dignitatem affectantes, ſic Chriſtus corripuit, ut omnes ſimul Chriſtianos commoneſaceret quale jus magiſtratûs & imperii civilis apud eos conſtitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem excercere in eas, Verùm non ità erit inter Vos. Sed quicunque Volet inter Vos magnus fieri, eſto Veſter miniſter; & quicunque Volet inter Vos primus eſſe, eſto*

ſeſter ſervus ? Hæc tu niſi mente captus tecum facere credidiſſes ? hisne te argumentis vincere, ut reges noſtros rerum dominos exiſtimemus ? Tales in bello hoſtes nobis contingant, qui in caſtra hoſtium (quamquam & armatos vincere ſat ſcimus) uti tu ſoles, cæci atque inermes tanquam in ſuos incidant : ita ſemper quod tibi maximè adverſatur, id demens veluti firmiſſimum cauſæ tuæ ſubſidium comparare conſueviſti. Petebant Iſraëlitæ regem, *ut habebant omnes iſta gentes :* diſſuaſit Deus multis verbis, quæ Chriſtus hic ſummatim complexus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari :* petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus : Chriſtus, ne peteret omnino Chriſtianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit ; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clariùs dici potuit ? non erit inter vos iſta regum ſuperba dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur ; ſed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *eſto veſter miniſter* ; & qui primus ſive *princeps* (Luc. 22.) *eſto veſter ſervus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem Chriſtianum populi miniſtrum eſſe dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter Chriſtianos aut omninò non erit, aut erit ſervus omnium ; ſi planè vult eſſe dominus, eſſe ſimul Chriſtianus non poteſt.

Quin

Quin & Moſes, legis quodammodo ſervilis inſtitutor, non populo ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu Populum, ut nutricius lactentem. Num. 11. nutritius autem ſervus eſt. Plato non dominos ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus præbeant. Eosdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros legum vocat, Plato & miniſtros & ſervos. Miniſtros Dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tam leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos, hybrida, latratu tàm degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſſinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuspiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem, aſpernatur: qui & latrantem ipſe domi, ut ferunt, Lyciscam habes, quæ tibi miſerè dominatur; cujus partim impulſu etiam ſcripſiſſe hæc diceris; unde

mirum non eſt, velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſe domi dominatum ferre tam ſerviliter aſſueviſti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tui domina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis meherculè Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſſi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in Eccleſia primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolica corona principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter dominum, ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittuntur, ad ultionem quidem facinorosorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas Dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam

illam præcepti rationem obligare aut soleat aut possit. *Estote subjecti*, ὑποτάγητε, id est si vim verbi spectes, subordinati, seu legitimè subjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος inquit Aristoteles, lex est ordo. *Subjecti estote propter dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præses constituitur à Deo ad ultionem facinorosorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas est Dei.* Videlicet ut talibus obsequamur, quales hic describuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti constet ratio; addit. V. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid si versâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinorosorum regnent? an in perpetuum subjecti erimus non privati solùm, sed primores, sed magistratus omnes, ipse denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo potestas humana, ad constituendum quod hominibus bonum & salubre est, valebit, ad tollendum quod iisdem malum & exitiosum est, non valebit? At qui rex ille cui subjecti esse jubentur, erat Romæ eâ tempestate Nero tyrannus; ergò tyrannis etiam subjecti esse debemus. At inquam, & dubium hoc est, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui subjecti esse jubentur, advenæ, dispersi, privati non consules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis id

tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hæc ad Romanos. c. 13. *omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt poteſtates à Deo ſunt ordinatæ*: Romanis hæc ſcribit, non, ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſſimùm & plebeiis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem, finem luculentiſſimè doceat. Quo magis obedientiæ quoq; noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc eſt quisque homo *ſubjectus eſto*. Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas non ad hoc induxiſſe ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret*. Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſſimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Utque ſimul docet ſuperflua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda*, non ergo bella damnat contra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeo periculoſſimum ſuſcepta. *Perſulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obſtruit*. Non ergo tyrannorum defenſiones conſcripſerunt apoſto-

li,

li, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ suspecta omnibus tyrannis defensione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propositum apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto*, quæ tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate suâ longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solum, sed immortalium etiam regem appellat. Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα Οὐράνιον νόμον. —— ——

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim sola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse ait. In Epistolis eam maximè remp. laudat, ubi lex, & domina & rex hominũ, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo. Cùm itaq; sapien-

tissimorum virorum judicio, prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec Evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi a Deo*; id est nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philipp. 13. nihil aliud nisi recta & â numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides *αἰθρωπίνην κτίσιν* humanam creationem vocat; & Hosea. cap. 8. *constituunt reges, at non ex me*; *præficiunt principes quos non agnosco*. In istâ enim solâ Hebræorum repub. ubi Deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum istiusmodi accepimus. Aliquan-

quando aut ipſa regiminis forma, ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo ſunt. Luc. 4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Propterea neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quascunque, ſed legitimas, prout etiam infra deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non eſt princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxia ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare poſſis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ; quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè ſentias, in eâ tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere.

Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *arbitrus matris imperium nihil ad se pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuisse respondeas. Quo sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententiâ extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete. Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quia nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret, At ô bone, ληχύθιον ἀπωλέσας: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub Nerone scriptam esse ais, sub Claudio scripta est principe simplici, & non malo: hoc viri docti certissimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatissimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum,

quod

quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eo quòd Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperîtur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit.* Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui Poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hic loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram in qui malum facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujusmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam.* Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione, nulla respublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Unde neque

tali

tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudentes obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hic optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accurate facit; eâdem definitione, iisdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſimè colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ nostitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi: quandoquidem ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cùm iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes, *at Angli*, inquis, *nihil minùs quàm*

liberi,

liberi, quia mali, quia flagitiosi. Nolo ergo Gallorum vitia commemorare, quamvis sub regibus sint; neque Anglorum nimis excusare; dico tamen illa esse flagitia, quæ sub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deserto; licet Dei sub imperio, dedisce statim potuerunt. Spes est tamen de plerisque bona; ut ne sanctissimos hic optimosque viros & veritatis studiosissimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo esse numerum, quàm ubi tu maximum esse existimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid si illis, qui jugum cæteris civibus imponere studebant? Quid si suo deinde merito subactis? nam cæteri puto non molestè ferunt, exhausto civilibus bellis ærario, sumptibus propriis suam se tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus astrictum esse negat; ex iis tamen probat *læsæ majestatis reum esse posse, si jus suum patiatur imminus*: astrictus itaque & non astrictus, reus & non reus rex erit; adeò frequenter enim solet repugnare sibi, ut ipsa Repugnantia huic homini germana atque gemella esse videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nubuchadnezzari in servitutem dedit. Fateor ad certum tempus dedisse, *Jer.* 27. 7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende; permisisse non negaverim, dedisse nunquam audivi. Aut si Deus in servi-

tutem

tutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? an is Deo tyrannidem ſuam, nos Deo libertatem noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquod nam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſſit, quamvis ab ipſo Deo immiſſa hæc eſſe ſciat; niſi è cœlo ipſe ſecus juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit à civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam ſtupidæ, támque peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi ſupra omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratus authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet,*

beret, juberi vetarique voluerunt. Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite,* inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire niſi vobis universis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Unde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quam regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo, ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egóne ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi profeſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice ſimplici* fuiſſe ais, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne ſe amplius contumeliæ cauſâ nominaret. Audisne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & ſæpe aliàs, patres Con-*

Conscripti, bonum & salutarem principem, quem vos tanta & tam libera potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpe, & plerunque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo. Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Cons. Honorii.*

O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quamámque rependit
Majestas alterna vicem cum regia Circi
Connexum gradibus venerator purpura vulgus,
Consensúque cava sublatus in æthera vallis
Plebis adorata reboat fragor.

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potiùs dedisse, quam bonis authoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientia ne leviter quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum, & prudentissimorum in republica principum

eipum dictis celebratiſſimam, novam eſſe prorſus & *Enthuſiaſtarum* tantummodò *delirii* ſomniatam cenſes. I nunc, Martinum illum ſutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò deſpicis, ignorantiæ collegas & myſtagogos tibi ſume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos diſſolvere ſtolidiſſimos, *Anin Democratia ſervîat Populus, cùm ſervîat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apoſtolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum eſſe Paulus docet, 1. *Tim.* 2. 2. at prius pro populo orandum eſſe docuerat, v. 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, cûmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc ſcriberet Paulus, imperabant vel peſſimi*; hoc etiam falſum eſt, ſcriptam enim ſub Claudio & hanc Epiſtolam fuiſſe certiſſimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone tum mentionem facit Paulus non regem, ſed *Leonem*, id eſt belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum ſe gaudet, 2. *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum ut vitam tranquillam & quietam tranſigamus, cum pietate* tamen *omni & honeſtate.* Vides non tam regum hîc quàm tranquillitatis, pietatis, honeſtatis etiam

etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suósque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam, honestam agere, quàm sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Te ipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut perspiciant omnes quàm sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in repub. Aristocratica ex optimatum amulatione dissensiones oriri solitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperante consueto, certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus pratulit statum illum Reipub. quantumlibet discordiis agitata jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causa monarchicum statum præoptavit, ubi expertus est levius esse malum quod vitare voluit, ad priora sæpe redire expetit.* Hæc & plura tua verba sunt in illa de episcopis dissertatione, sub Walonis Messalini adscititio nomine editâ, pag. 412. contra Petavium Loiolitam, cum ipse magis Loiolita sis, & eo de grege pessimus. Quid hac de re Scriptura Sacra statuerit, & vidimus & omni diligentia investigâsse non pœnitet: unde quid senserint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortasse operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod scriptura non exhibuit, eorum authoritatem,

quan-

quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum ſcripturâ pugnat evidentiſſimè. Cum enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque idem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota fere conſiſtit. Citas deinde Juſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſæ religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum.* nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe,

nec

nec reformatum; facis etiam liberaliter, ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audaciâ atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipsis Apostolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulasti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribere, non oportere imperatorem appellari Dominum *Augustus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici se volebat, hoc enim Dei est Cognomen. dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ei dominum Dei vice dicam: Caterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est, &c.* & ibidem *qui pater patria est, quomodo dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Partheníio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populusque Romanus hostem judicatum, ut Neronem

priùs

priùs judicabant, & ad ſupplicium quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturum fuiſſe cenſes? immo ſi appellâſſet, dignus ipſe ſupplicio fuiſſet; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni reſponſum idem quadrabit quod Irenæo. Athanaſius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium eſſe dicit. Quis hoc dixit Athanaſio? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de ſe falſum hoc eſſe fatentibus, quàm Athanaſio. Adfers deinde Ambroſium ex proconſule & catechumeno epiſcopum, verba illa Davidis, *tibi ſoli peccavi*, imperitè, ne dicam aſſentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori ſubjectos eſſe, ut imperatorem ipſe ſubjiceret ſibi. Quàm enim ſuperbè, & faſtu plùs quàm pontificio Theodoſium imperatorem Mediolani tractaverat, cædis Theiſſalonicenſis reum ipſe judicaverit, ingreſſu Eccleſiæ prohibuerit, quàm ſe deinde novitium & rudem Evangelicæ doctrinæ oſtenderit, omnibus notum eſt. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere ſalutatorio juſſit; ſacris tandem reſtitutum, & poſtquam obtuliſſet, altari adſtantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator interiora loca tantùm ſacerdotibus ſunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Evangelii, an Judaicorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè Eccleſiaſticorum

corum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum ei imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & aſſentatio epiſcoporum obſcuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambroſii imperitiæ tuam ſubjungis ignorantiam aut hæreſin, qui diſertè negas *ſub veteri fœdere remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti locum tunc habuiſſe, cum David Deo confitebatur ei ſoli ſe peccaviſſe.* pag. 68. Orthodoxi, non niſi per ſanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remiſſa fuiſſe credunt; te novum hæreticum cujusnam diſcipulus ſis neſcio; certè ſummi Theologi diſcipulus ille quem exagitas, à verò non aberravit, cum dixit potuiſſe quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamâſſe, *tibi ſoli peccavi.* Auguſtinum deinde oſtentas, Clericos Hipponenſes neſcio quos producis; nam Auguſtini quæ ſunt abs te allata nobis non obſunt. Quidni enim fateamur cùm prophetа Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus ſolus Carolo dedit, idem Carolo abſtulit, optimatibus & populo dedit. Si eâ de causâ præſtandum Carolo obedientiam fuiſſe dicis,

dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaque à Deo pariter constitutos removere à magistratu nemo vel tuo judicio nisi Deus potest. Atque ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tuus tibi ipse sicarius es; neque injuriâ, cum eò improbitatis & imprudentiæ processeris, eò stuporis & insaniæ, ut quos digito violandos non esse tot argumentis probas, eosdem omnium suorum bello persequendos esse idem affirmes. Ismaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam esse nominatum ais, & meritò; præsidem enim Judææ, virum bonum, sine ulla causa interemit. Idem Hieronymus in Ecclesiasten, præceptum illud Salomonis, *Os regis observa*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum istum cæteris sui temporis moderatiùs exposuit. *Ad inferiora tempora post Augustinum non descendes, ut doctorum sententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te posse quàm tacere, si quos adhuc haberes tuæ sententiæ fautores, post unam statim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hispalensem Isidorum, Gregorium Turonensem, Ottonem Frinsingensem etiam in mediam barbariem descendas. Quorum au-

thoritas quàm nullius apud nos pretii sit si modò sciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non audet, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ præſtantiſſimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leydenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum reſpub. florentiſſima, libertatis olim domicilium, iſti denique literarum humaniorum fontes atque rivi, ſervilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare poſſis, omnium præſidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubeſcis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictiſſimum nullius apud orthodoxos authoritatis eſſe non ignoras. Sorbonæ igitur abſorbendum tam ſceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium, noſtrum eſſe nolumus; qui *populum univerſum regi ignaviſſimo parem eſſe* negat. Fruſtra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio

ligio, omnes Orthodoxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cum Epiſcopis ſuis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœdiſſimæ doctrinæ author primus extitit : iis demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſſimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non poſſe regibus quamlibet peſſimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, imperium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notiſſima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe caſatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appareret te neq; Papanum eſſe neque reformatum, ſed neſcio quem ſemibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immaniſſimum tanquam Meſſiam cœlo demiſſum colas atque adores. *Demonſtraſſe te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor ſæculorum, quæ ſola Evangelica & Chriſtiana cenſeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa ſunt ab illis dicta atq; ſcripta, quæ Chriſtus & Apoſtoli neque docuerunt neque approbârunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus diſſentiunt? Quid autem ex patribus demonſtraviſti? *reges etiam malos à Deo conſtitui.* Fac eſſe conſtitutos, ut omnia etiam mala quoddammodo à Deo conſti-

tuuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nullâ lege scriptâ, non scriptâ, naturali, neque divinâ posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam pernicioſissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quamtum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & Ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 4. 2. Papam & Episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex Ecclesiâ tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Ineptè prorsus

prorſus & abſurdé, cum enim Papa ipſam conſcientiam, quæ ſola regnum ejus eſt, invito quoquam lædere non poſſit, eum qui revera tyrannus eſſe non poteſt, quaſi tyrannum graviſſimum tollendum eſſe clamas, tyrannum autem verum qui vitam & facultates noſtras omnes in poteſtate ſua habet, & ſine quo papa in Eccleſiâ tyrannus eſſe nequit, eum in repub. omnino ferendum eſſe contendis. Hæc tua ſibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem ſive falſi ſive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inſcitia, temeritas, incogitantia neminem poſthac latere queat. At ratio ſubeſt altera, *rerum vices inverſa viderentur*, quippe in melius; actum enim eſſet de rebus humanis, ſi quæ res peſſimo loco ſunt, in eodem ſemper ſtarent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat: poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus æquiſſimâ lege tranſiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſſit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: Deus mortalis nemo eſſet. Quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in Eccleſiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* ais, *quâ creditur*

unum hominem in loco Christi sedere: duæ hæ notæ Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus. Apparat, ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res civiles prorsus non curat? si non curat, certè nos curare non prohibet; si curat, eandem in republicâ reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut sævissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; immò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam Evangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus, non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; qui in Ecclesiâ, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt,

runt. Jam diu autem est quòd suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tale abundè suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citiùs quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CAP. IV.

MAgnam à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cùm illi, si bona sua, rémque suam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejus odisse, neminem à se longiùs abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eóque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eóque minùs tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atque tantam ipso jure regio

natam fuisse. Ita te tuámq; hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suisque regnis adeò salutiferum si propter authorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cùm propinquos videret suos Agis & Messenæ rerum potitos, regnum quemque suum in tyrannidem convertisse, sibique pariter suisque civitatibus exitio fuisse, ut patriæ simul saluti consuleret, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii senatum, & Ephororum potestatem in ipsum regem quasi censoriam, firmamentum regno suo induxit. Quo facto regnum suis nepotibus firmissimum in multa secula transmisit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis post Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio

tio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eoq; facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multòque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaq; periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantùm innuunt id exempla evidentiùs docent. Ab judæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus*. Initium autem altiùs petitum ab eo tempore faciemus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Hierichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, ſactâ enim Dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dū publicè muneratur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm

Ehudes qui interfecit, Dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujusmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem Dei mandatum habuiſſe nusquam legimus, *clamârunt filii Iſraëlis ad Jehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Jehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat; Noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clariſſimè docet: *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis*; *ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus: fuerit Noſter domeſticus nec ne, quandoquidem uterque hoſtis & tyrannus parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Samſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis (Jud. 15. *An neſciebas Philiſthaos dominium habere in nos?*) ſuis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive Dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis

priùs ad Deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergò ſed pium Samſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere ; cùm tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit ? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire ? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere ? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare ? præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate abolerat ? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicutì olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44. unctos domini agnoſco ; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini, eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim ? & ſibi & privatis quibusdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105. ne attingerent unctos ſuos, id eſt populum

suum. Unctionem sui populi prætulit unctioni, siqua erat, regum. An ergo fideles punire, si quid contra leges commiserint, non licebit? Unctum domini sacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Salomon morte mulctaret; neque illi, quòd unctus domini esset, pepercit, sed quòd patris fuerat amicus. Si ergò summum sacerdotem, summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*: esto: non inde enim sequetur, dignum, aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi authoritate, aut magistratuum jussu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quinimmo dicis; cùm tamen suprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum.* Ecquid causæ est nunc cur in foro quadruplator aut falsarius quispiam stigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide sycophantari soleant illi, quàm tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certè mirum non est; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis

regem

regem ſocerum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul urbe obſeſsâ, ſcalis muro admotis, primus aſcendere voluiſſet, an cenſes Davidem arma protinus abjecturum, ſuos omnes uncto hoſti proditurum fuiſſe? non exiſtimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum ſuarum neceſſitate coactus, Philiſthæis patriæ hoſtibus operam prolixè ſuam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in noſtrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertæſum eſt mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum eſſe dogma fingis: *ſeque regi ſuo parcere non debuiſſe, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum eſſet, hominum mendaciſſime. Verùm ignoſcimus: decrat nempe huic capiti præſtantiſſimum illud & tritiſſimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *moloſſis ſuis ferotiores.* Non tam Angli ſuis moloſſis ferociores ſunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuiſti, cramben deris ilibus identidem redire ſuſtines.

David denique *Amelechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hic neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere se confeciſſe nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes unctum Domini, sed *Christum domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam sancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius esse non videt, cæcus sit oportet. Mortuo Salomone populus de constituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus est eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves possidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum sibi dari postulat; consulit seniores; nihil illi de jure regio,

gio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcultâſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus teſtatur. *Quanobis portio cum David? ad tentoria tua Iſraël; jam ipſe videris de domo tuâ David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maxima celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraël, nam à me facta eſt res iſta.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id Deus non ſolum penes populum eſſe ſinit, ſed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, ſed nihilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis reſiſtere non debet. Viciſſim ego, ſunt, inquam, populi

puli conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſcita pariter à Deo, teſte hîc ipſo; ergò & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo, quámque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, támq; hoc valet ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neq; magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Iſraëlitæ à Salomone? Quis præter te tam ſtulta interrogaret, cum defeciſſe conſtet impune à tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Salomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat; fac tyrannum fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſſit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cum potuerit. At *factum Jeroboami ſemper improbatum fuit & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.* Apoſtaſiam ejus non à Roboamo, ſed à vero cultu Dei reprehenſam ſæpiùs lego; & ſucceſſores quidem ejus ſæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non poteſt.* Quid quæſo tum fiet juri regio? Sic tuus ipſe perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An neſcis nunc te tibi reſpondere quærenti cur

toties

toties tyrannis impunè fuerit ? *Rebelles fuerunt isti reges, propheta tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, sceleste, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè susceperit, nescio quâ voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirâsse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegâsse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validissima ab Joramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione ista notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa & solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocasti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem â Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset

luisset Deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcirco bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Jam septem annos regnantem Athaliam Jehoida sacerdos regno pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat.* Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens*? illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constitues autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergo jam sumus. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quòd verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymas, & adjutum à nemine, Lachisum usque persecuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum* deseruerat, neq; ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multum rursus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Judaicum supra synedrium constituas; ipsa regis verba Zedechiæ non attendis, Jer. 38. *Non is*

est

est rex qui possit contra vos quicquam. Sic principes alloquitur; fassus se planè suo senatu inferiorem; *Fortasse*, inquis *nihil negare illis ausus metu seditionis.* At tuum illud *fortasse* quanti quæso est, cujus asseveratio firmissima non est pili? quid enim te levius, quid inconstantius, quid instabilius? quoties te varium & versicolorem, quoties tibimet discordem, dissidentem à temetipso, & discrepantem offendimus? Rursus comparationes instituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quasi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii simul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Salomon ejus filius qui sapiens audit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & sanctissimorum virorum nomina ab impurissimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religiosissimum cum superstitioso & Christianæ doctrinæ vix initiato, sapientissimum cum stolido, fortissimum cum imbelli, justissimum cum iniquissimo conferre sustinuisti? castimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Buchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? secretiora ejus & recessus perscrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & suaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo consueverat? Te porrò

porrò moneo Pseudoplutarche, ut istius modi Parallelis ineptissimis dehinc supersedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, necesse habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipse Deus Hebræorum rempub. suo nutu ac verbo quasi præsens regebat, hactenus liquet. Quæ sequuntur ætates non nos sua authoritate ducunt, sed ad majorem suorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione sua nostram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus post captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dedisset novum, quamvis regia soboles extincta non esset, ad antiquam & Mosaicam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, jusque præsidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices restiterunt; seque armis in libertatem vindicarunt; dignissimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis sepulcro, militem externum alere, & regiam quandam potestatem adjicere sacerdotio cœpit; unde filius ejus Aristobulus diadema sibi primus imposuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus est; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipse etiam morbo gravissimo correptus, & suorum facinorum pœnitentia

tentia ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* ais *neminem insurrexisse*, tyrannus cum esset. O te, securè mendacem si periisset Josephus, restaret tantum *Josippus* tuus, ex quo pharisæorum quædam nullius usus apophthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè administraret, quamvis magna Pisidarum & Ciliçum manu conductitia se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello petitus est; in quo Judæorum multa millia cùm occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturos. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, fraudi tuæ turpissimæ pharisaicas quasdam sententiolas obtendisti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermisisse, aut rem, sicuti gesta erat, fideliter narrasse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm causæ confideres. Quinetiam Pharisæi illi octingenti, quos in crucem tolli jussit, ex eorum numero erant, qui contra ipsum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris unâ voce testati

sunt,

sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum, Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Pharisæos, qui apud vulgus plurimum poterant, sibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penes illam, imperium ipsum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo concesserunt, eâ mercede ut regnum sibi reservare possent. Post Alexandræ obitum Hyrcanus & Aristobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & industriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos se jam æquissimum libertatis suæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro se mittunt; fratribus utrisque regibus renuntiant; ad servitutem se ab iis adductos queruntur; Pompejus Aristobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde pontifex & Ethnarcha dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Judæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accusârunt; regnum huic pro sua virili parte abrogârunt, Cæsarem orant ut Populum Judaicum

eum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem eum, sed Ethnarcham duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cæsarem tyrannidis accusat; quibus Cæsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Jam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi, si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam, judicio damnâssent, ipsi supplicio affecissent? Jam in Romanos præsides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sæpiùs arma sumpsisse non negas; causas more tuo stultissimas affingis, *nondum jugo erant assueti*; sub Alexandro scilicet, Herode, ejusque filiis. At C. Cæsari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipsi fatentur imbecillitatis esse suæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorsus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oscitatione feceras pro regibus orandum esse. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus; non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrisque;

que; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; sacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem judicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, ais, *fregisse nos, de authoritate & majestate regis conservanda solenni conventione non semel interposita.* Exspecto te fusiùs istade re infrà, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summatim accipe. Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis alius e vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatus consultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum esse volumus: loquuntur isti de seditionibus temere conflatis, & multitudinis insaniâ, non de magistratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambrosius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc sunt munimenta Sacerdotis, & quis est qui possit vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur.*

batur ? non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laicis ? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magistratibus : vides quàm infirma tamen & præpostera ratione usus, dissensioni inter Laicos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, postmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Christianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi, omnibus modis vexati *bellum in Cæsares non moverent*, ostendam primò non potuisse, deinde quoties poterant movisse, postremò etiamsi, cum possent, non movissent, non esse tamen cæteroqui dignos quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla sumamus. Primùm ignorare hoc nemo potest, ex quo Romana respublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque summam ad unum Cæsarem rediisse ; omnes legiones sub uno Cæsare stipendia meruisse : adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equester, plebs universa, si novis rebus studuisset, poterant se quidem internecioni objecisse, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorsus effecissent; nã imperatorem si forte sustulissent, imperium tamen mansisset. Jam verò Christiani, innumeri licet, at sparsi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt ? quantum eorum multitudinem una legio in officio facile continuisset? Quod magni sæpe duces cum interitu suo &

veteranorum exercituum deletione incassum tentarunt, isti è plebecula fere homuli posse se ad exitum perducere sperarent ? cum annis à Christo nato prope trecentis, ante Constantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano sola Thæbea legio Christiana esset; eoque ipso nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæsa est. *Cum Cassio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt : idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quód sanguinem pro infidelibus non profuderunt ? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse : cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis postea intulisse Christianos aut armis se defendisse, aut tyrannorum facta nefaria sæpe ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit ; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti, cùm is Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli pœnam reliquerit : poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affecisse, postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constantinus erat,

cur

cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, immo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum Eccleſiâ Paulum orthodoxum Epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio Epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; videsne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, translato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apoſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutârunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialia, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vita ſpoliarunt. Quid Antiocheni, homines aprimè Chriſtiani? orarunt credo pro Juliano

jam Apostatâ, quem palàm adire, & convitiis proscindere solebant; cujus barbam illudentes promissam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte audita supplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudisse censes? Quid? quòd eundem etiam à Christiano commilitone interfectum esse ferunt. Sozomenus certè scriptor Ecclesiasticus non negat; immo, siquis ita fecisset, laudat. οὐ γὰρ ἀπεικός τινα τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non est mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc secum cogitasse; non Græcos solum, sed omnes homines ad hanc usque ætatem tyrannicidas laudare solitos esse, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causâ tam strenuum.* Hæc Sozomenus ejusdem ætatis scriptor, vir bonus & sanctus; ex quo quid reliqui eâ tempestate viri boni hac de re senserint, facilè perspicimus. Ipse Ambrosius ab imperatore Valentiniano minore jussus urbe Mediolano excedere, parere noluit, sed circumseptus armato populo se atque basilicam suam contra regios præfectos armis defendit; & summæ potestati resistere, contra quam docuit ipse, est ausus. Constantinopoli haud semel propter exilium Chrysostomi contra Arcadium imperatorem seditio maxima commota est. In tyrannos igitur quid antiqui Christiani fecerint, non milites solùm, sed populus, sed

ipsi

ipſi patres, vel reſiſtendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Auguſtini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter expoſui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimiſſis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum expoſuiſſe me finge, parùerint per omnia ſuis regibus veteres Chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere ſalutariter poſſimus, quod ſupereſt, nunc docebo. Jamdiu ante Conſtantinum populus Chriſtianus multum de primæva illa ſanctimonia & ſinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Poſtquam immenſis opibus ditata ab eo Eccleſia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, ſtatim omnia in præceps ruere. Primò luxus & ſegnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti ſolutis aliunde carceribus, in Eccleſiam immigravit, hinc invidentia, odium, diſcordia paſſim redundabat; tandem haud mitius inter ſe chariſſimo religionis vinculo fratres quàm hoſtes acerrimi diſſidebant; nullus pudor, nulla officii ratio

reſtabat; milites, & copiarum præfecti quoties ipſis viſum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubito evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen Chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam eſſe ais. Jam ergò de Eccleſiaſticis pauca accipe: paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui quisque gregis ductores, de Epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa Eccleſia, ad ipſum altare ſacerdotes, & Laici promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Urſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pæne à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Usque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujusquam privati aut præfecti, aut plurimum conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum*

ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnarint: nominavi ego ex hiſtoriis notiſſimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed, vel optimos reges ſuâ manu trucidaverint; totos Chriſtianorum exercitus, multos cum iis Epiſcopos, qui contra ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes, armis ſe contra imperatorem defendentes, alios præſidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, Epiſcopatûs competitores, civilibus præliis inter ſe dimicantes; ſcilicet de Epiſcopatu Chriſtianos cum Chriſtianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum? Auguſtinum inducis *de poteſtate domini in ſervos, & regis in ſubditos* idem pronuntiantem; reſpondeo, iſta ſi dicat Auguſtinus, ea dicere quæ neque Chriſtus neque ejus Apoſtoli unquam dixerunt; cum eorum tamen ſolâ authoritate rem alioqui apertiſſimè falſam commendare videatur. Quæ ſuperſunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera eſſe mendacia, aut oſcitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis reſponſa jam ſunt, per ſe quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis pero-

ras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem Christianum, donec potestas papa regali major agnosci capta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomanno, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitus reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quòd eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint.

rint. Si ergò Reges rempublicam ſibi commiſſam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nil opus eſt Papâ, ipſi ſua perfidia populum ſacramento ſolverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem ſibi ais arrogâſſe, eam in Epiſtolâ illâ ad Francos à te citatâ ipſe ſibi derogavit, populo attribuit. *Nam ſi princeps populo, cujus beneficio regnum poſſidet, obnoxius eſt, ſi plebs regem conſtituit, & debituere poteſt*, quæ ipſius verba ſunt Papæ, veriſimile non eſt voluiſſe Francos de antiquo jure ſuo, ullo poſtmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita ſeſe obſtrinxiſſe, quin ſemper ſibi liceret quod majoribus ſuis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præſtare fidem tyrannis, quam bonis regibus ſeſe dare arbitrati ſunt. Tali obſtrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, ſuo ipſe perjurio ſolvit, ſolvit ipſa juſtitia, ſolvit naturæ lex ipſa: unde pontifex quod ſolveret, etiam ipſius pontificis judicio nihil prorſus erat.

CAP. V.

QUanquam in ea ſum opinione, Salmaſi, ſemperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè conſentire, adeoque ſi ſatis oſtendi quid divina lege

sit de regibus statutum, quid à populo Dei factum & Judaico & Christiano, ostendisse me eodem tempore eadémque operâ quid legi naturali maximè consentaneum sit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validissimè nunc posse* arbitraris, quod supervacuum esse modò existimabam, id nunc ultrò necessarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus esse, quàm tyrannos plecti. Id nisi evincam, non recuso quin Dei quoque legibus puniri non posse, è vestigio tibi concedam. Non est consilium de natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; illud enim argumentum viri disertissimi cùm Græci tum Latini copiosè pertractarunt; ipse & brevitati, quantum licet, studeo, & huic rei do operam ut non tam ego, qui labori huic parsissem libens, sed tute te redarguas, teque subvertas. Ab eo igitur quod ipse ponis, incipiam, & disputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurari, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponat quoque qui regere debeant.* Ne scilicet ut quisque fortior est, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agre-

agreſtrem redire cogat. Eſtne hoc quod volebas, etſi verboſius? *Ex ipſorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuiſſe quosdam ſapientia aut fortitudine cæteris præſtantes, qui vel vi vel perſuadendo malè morigeros in officio continerent. ſæpe unum id præſtare potuiſſe, cujus excellens ſit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis conſiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & adminiſtrare non poſſit, neceſſe eſt ut conſilia cum pluribus participet, & in ſocietatem regiminis alios admittat. Ita ſive ad unum revocetur imperium, ſive ad univerſum redeat populum, quia nec omnes ſimul rempub. gubernare poſſunt, nec unus omnia, ideo vera penes plures ſemper regimen conſiſtit.* Et infra. *Ipſa autem regendi ratio ſive per plures ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalis eſt, cum ex natura ejusdem principii deſcendat, quæ non patitur ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Hæc cum ex Ariſtotelis tertio Politicorum decerpſiſſe potueram, malui abs te decerpta tranſcribere, quæ tu Ariſtoteli, ut ignem Jovi Promethëus, ad everſionem monarcharum, & perniciem ipſius tuam ſurripuiſti. Jam enim prolatam à temetipſo naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus veſtigium prorſus invenies. *Lex*, inquis, *natura cum diſponeret qui regere alios deberent, univerſorum*

populorum bonum respexit. Non igitur unius, non monarchæ. Est itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & superior; superior cum sit & potior populus, nullum jus regis existere potest, quo populum is affligat, aut in servitute habeat, inferior superiorem. Jus malè faciendi cum sit regi nullum, manet jus populi naturâ supremum; ut quo jure homines consilia & vires mutuæ defensionis gratia, ante reges creatos, primò consociavere, quo jure ad communem omnium salutem, pacem, libertatem conservandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præposuerant, possent eosdem aut quoscùnque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, stultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, sed universorum salutem respexerit semper & respiciat. Jam verò populus quosnam delegit? *sapientia* inquis *aut fortitudine cæteros præstantes*, nempe qui natura maximè regno idonei visi sunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præstare id* muneris *potuit.* Jus igitur successionis natura nullum, nullus naturâ rex, nisi qui sapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges sunt, cum servi potiùs esse deberent. Dat enim natura sapientissimo cuique in minùs sapientes imperium, non

viro

viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino conveniente naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat.* Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebuspublicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere. Cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſſimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri, reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per paucíores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalem eſſe.* Non eſt ergò rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cùm puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſuprà ſis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non enim patitur natura*, inquis, *ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius

imperii

imperii ſervos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos ſemper regimen conſiſtat*, das eidem collegas, & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare poſſint. Ita, uti ſemper facis, dum poteſtatem regiam, non jam exauges, ſed tantummodò naturâ conſtituis, aboles: adeo ut nihil putem inauſpicatius accidere regibus potuiſſe, quàm te defenſorem. O infelicem ac miſerum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quaſi perſonatam improbitatem atque inſcitiam tuam nunc tanto conatu inſciens nudares ipſe, & omnibus patefaceres: tuoquemet opprobrio operam ipſe tuam locares, tuo ipſe ludibrio tam gnaviter inſervires. Quæ te ira numinis quasve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu cauſam teterrimam impudentiſſimè ſimul & ſtolidiſſimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inſcitiam proderes? Quis te pejùs perditum vellet, quis miſeriorem, qui jam ſola imprudentia, ſola vecordia ſaluti eſſe poteſt ne ſis miſerrimus, ſi tyrannos quorum cauſam ſuſcepiſti, imperita ac ſtulta defenſione tanto magis inviſos ac deteſtabiles omnibus, contra quam ſperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de induſtria attribueris; eoque plures eorundem hoſtes inconſultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum

diſſi-

dissidia, Cum tantum in te scelus admiseris, ut tyrannidem naturâ fundare studeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi esse vidisti; id, uti soles, incœptare sine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipsam regendi rationem sive per plures sive per pauciores sive per unum æque naturalem esse*, statim *eam quæ per unum exerçetur ex his tribus magis naturalem esse* ais, immò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius singularitatem gubernantis*. Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipsam tuâ fatuitate jugulâsti. Verùm quæ sit melior administrandi remp. ratio, per unum an per plures, non est nunc differendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, si tamen is qui solus regnat, vir omnium optimus, & regno dignissimus sit; id nisi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ pessima est, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar Dei expressam esse* dicis, quis potentiam divinæ similem in terris obtinere dignus est, nisi qui cæterorum omnium longè præstantissimus, etiam bonitate ac sapientia est Deo simillimus; is autem solus, meâ quidem sententiâ, expectatus ille Dei filius est. Quòd regnum in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias regem assimiles, pater certè suæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel genecavit, vel alit: in re-

go

go nihil eſt hujusmodi, ſed planè contrà ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, an non meminiſti? cæterarum te teſte *reſpub. eſt.* Verùm tu deſine de apibus fatuari, muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides, redarguunt. *Coturnices ſub Ortygometra.* Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui poteſt hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, & ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum, te ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æſopicus ille, ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu adhuc diſpari: tu enim centum Jacobæos, au-

reos

reos inde reperisti, cum Euclionis fuste potiùs, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior fuis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? At *malum etiam regem conservari, immo pessimum* omnino vis, *eò quòd non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An, si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vitâ cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Loiolitam scripsisti, à me suprà

tertio

tertio capite recitata, his planè contraria ; Illic *seditiones, dissensiones, discordias optimatium & populi, longè levius esse malum affirmas, quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis, Jacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ; tibi verò dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse ? potuitne fieri ut Batavorum oblivisceretur ? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & gloriosè consequuta est, teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophistâ tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse; istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit : Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncârunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformârunt.* Immo luxu penè perditâm quo tolerantior servitutis esset, extinctis

deinde

deinde legibus, & mancipatâ religione, servientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, stoicum gravissimum, cui *luxus affluens insula* beata esse videtur ! Ex porticu Zenonis nunquam tale sat scio, documentum prodiit. Quid refert ? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunq; libet emittere philosophiam ? sed resume nunc quam suscepisti personam. *Nunquam sub ullo rege tantum cruoris hausium est, tot familiæ desolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis ; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jusserat ; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provinciâ Ultoniâ occiderat ; de reliquis nihil dico ; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque Londini sollicitaverat ; multa alia hostiliter fecerat, priusquam à populo aut magistratibus tuendæ Reipub, causâ vel unus miles conscriptus esset. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio sic homines instituit, ut otio consulendum, ut pecuniæ, ut sanguini, ut vitæ potiùs parcendum esse ducerent, quàm hosti obviam eundum : nam externo an intestino, quid interest ? cum interitus reipub. sive ab hoc, sive ab illo funestus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Israel non posse se sine multo

sanguine

ſanguine levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili quamvis truculentiſſimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt delecta conſularium caſtra, non Pompejus ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujusmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam* nusquam oſtendis: & tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari ais quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quàm optima-*

tem

tem & popularem. Reſpondeo primùm neque Deo neq; naturâ ſuadente id factum eſſe ; Deus niſi invitus, populum ſutum ſub regio imperio eſſe noluit ; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multique alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt ; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verùm iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpiùs repetita : ad illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri ; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere debinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios ; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nusquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur.* Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus ? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt ? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis con-

juge,

juge,& filio prælium commisit ? prætereo Sesostrin à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infensus, quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eosne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse ? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos sepulcro erituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatum esse solet, vivosne illi & nocentissimos propter naturæ legem punire, si modò viribus valerent, vererentur ? Affirmares hæc, scio, quamlibet absurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem seculis regnâsse apud Ægyptios Ammosin; & tyrannum, ut qui maximè, fuisse; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim est quod vis. At reliqua audi vir optime & veracissime, Diodori enim verba sunt quæ recito, μέχρι μέν τινος ἐκαρτέρουν δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppressi, quia resistere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actisanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occasionem plerique defecerunt, eóque facilè subacto, Ægyptus regno Æthiopum accessit. Vides hic Ægyptios, quamprimùm poterant arma contra ty-

tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejusque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præfidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat; incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *reducti* Ægyptii *fideles*, inquis, *exſtitere*. Quod falſiſſimum eſt; in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto poſt anno quam ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Quo occiſo iterum fidem mutant, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt; donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Perſarum redigun-

tur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum

tum in se erat, tyrannos coërcendos esse facti indicarunt; statuas & imagines Ptolemæi Physconis dejecerunt, ipsum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concursu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum insolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissimum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi consciscit. Sit enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos

simos accedis: *jus illic regium summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Jus eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipsa tamen hæc verba adeò miserè obtorpes, ut dum istorum populorum obedientiam & modestiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ sponte commemores. Eripuit autem is non solus, sed partim à Sacerdotibus juris peritissimis, partim à populo adjutus, atque hoc præsertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, sed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Ctesiam, Diodorum, intelliges omninò contrà esse quàm dicis, *à Subditis ut plurimum ea regna destructa fuisse, non ab externis*: Assyrios reges à Medis, Medos à Persis, utrisque tum *Subditis*, sublatos fuisse. *Cyrum* ipse *rebellásse*, & *arreptas tyrannides in diversis imperii locis fateris.* Hoccine est jus regium apud Medos & Persas, & observantiam eorum in reges,

quod instituti, asserre? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regnârint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyses*, cùm sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi? negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimonium sororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Persarum regi facere quæ libeat. Primùm si rex omnia pro suo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipso rege opus erat? supervacanei isti judices ubivis potiùs quàm in regia mansissent. Deinde si Regi Persarum quidvis licuit, incredibile est id adeò nesciviſſe Cambysem dominationis cupidissimum, ut quid licitum esset, judices illos percunctaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipse, vel à tyranno sibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam se reperisse legem simulant, palpum regi obtrudentes; quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non est. At verò *Artabanus Persa dixit ad Themistoclem, nullam legem apud Persas esse meliorem illâ quâ sancitum fuerat, regem esse honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam â patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipse haud multo postea sua manu

manu Xerxem regem suum trucidavit. Probos regum defensores regicidas nobis adfers; suspicor te regibus insidias quasdam moliri. Claudianum citas Poëtam, Persarum obedientiæ testem. At ego te ad res eorum gestas & annales revoco, defectionibus Persarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertissimos. Proximus tibi author est Otanes Persa, ipse etiam Smerdis interfector sui regis, qui cum odio potestatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, stupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges esse ab Jove cecinit, supra respondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille usus est exordio; ad quod referri quæ sequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui justißimus est, justißimus autem, qui maximè legitimus*, nam sine justitia nullus *rex esse poterit, neque justitia sine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatus. δεῖ γὰρ τὴν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum suscipit purißimum & lucidißimum naturâ esse:*

& infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava: ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia potestas reddendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus, si quid præter leges fecerint.* Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοι ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστίν, &c. *inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut tyrannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannũ interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt.* Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines Deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur.* Polybius denique author gravissimus,

Histo-

Historiarum sexto. τότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt, tum de regno facta est tyrannis, & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus*, inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum* ἄκριτον πρύτανιν *vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu scito, præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio, scito, inquam, non quid Poëta, sed quis apud Poëtam quidque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëtæ videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat, respondet rex non posse se nisi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & ſupplices incerta populi ſuffragia veritæ regem denuò blandiùs compellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.

Tu inſtar urbis es & populi, Prætor injudicatus.

Rurſus rex.

Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἂν ἐν δήμου τάδε
Πράξαμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν ——

Dixi antea, non ſine populo hæc faciam, ne ſi poſſem quidem.

De re itaque tota ad populum refert.

Ἐγὼ δὲ λάους συνκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa ſenis Danai lætantis.

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.

Bono eſtote animo filiæ, benè decreverunt Indigenarum, in conventu populari, perfectiſſima ſuffragia.

Hæc niſi protuliſſem, quàm temere ſtatuiſſet ſciolus iſte de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & ſupplicum; cùm & ipſe rex, & ipſa res geſta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Oreſtes, qui, mortuo patre, Argivorum ipſe rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipſe cauſam dixit, & ſuffragiis populi capite damnatus

eſt

est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex ——

οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει ——

non regitur
Ab uno viro, sed est libera hac civitas,
Populus autem regnat ——

Sic ejus filius Demophoon Rex item Atheniensium apud eundem Poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquã barbaris impero,
Sed si facio justa quæ sunt, justa mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuisse testatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tiresias & Creon Oedipo ferociter responsant, ille

οὐ γὰρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος
Non servus tibi sum.

Hic, Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆς δ' οὐσοὶ μόνω.
Est & mihi jus in hac civitate non tibi solùm.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.
Non est civitas, quæ unius est viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium sæpe adductos, & interdum morte mulctatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit satis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Sallustianum, sed C. Mem. mii apud Sallustium, *impune quid vis facere?* cui suprà responsum est. Sallustius ipse disertis verbis author est, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuisse*; quod cum *se in dominationem convertit*, ut nosti, expulerunt. Sic M. Tullius in Pisonem, ego Consulem esse putem, qui Senatum esse in repub. non putavit? & sine eo consilio consulem numerem, sine quo Romæ ne reges quidem esse potuerunt? Audin' regem Romæ sine Senatu nihil fuisse? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quam respub. erat: omnes olim mortales sine legibus vivebant, cum respublicæ nondum essent. Post Romulum autem, authore Livio, etsi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen summa potestas permissa est, ut non plus darent juris quam detinerent; jus illud* à Cæsaribus *vi ademptum fuisse* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberentne se regnare*; tandem ut ait Tacitus,

sanctor

ſanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent, Feciſſetne hanc ſibi & poſteris injuriam, ſi ſupra leges priùs fuiſſe jus regium ſenſiſſet? Ultimus illorum regum Tarquinius ſuperbus *morem de omnibus Senatum conſulendi primus ſolvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulémque eſſe cum conjuge ac liberis juſſit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipub. temporibus, & intra ſex menſes deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui ſub imperio unius floruit*, ita ſcripſit. *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt*. Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujusdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, annalium 6to. *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis obſequii gloria relicta eſt*. Hanc tu quaſi Taciti ſententiam profers,

fers, qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificinâ oblatas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis causâ, vel imbecillitatis conſcientiâ, undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes quàm alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam, verſo civitatis ſtatu nihil usquàm priſci aut integri morûs; omnes exutâ aqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium ztio, unde tuum omne jus regium; *Poſtquam exui aqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multosq. apud populos aternum manſere.* Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & inconſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cæſaris effectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent; dum enim pro concione pollicetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legionibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim invaſit. Non eſt hoc legibus rite ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος ſibi arrogare, quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homi-

nes

nes & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs paulo juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſſit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda philippica; *Ideóne L. Tarquinius exactus, Spurius Caßius, Sp. Melius, M. Manlius necati, multis poſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, ut rex Roma conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamia ſempiternâ etiam ipſa Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſſimum, ullâ re aliâ quàm ſcelere cum Antonio conferendum putem, qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus ſolutum, nullâ ſolvendum imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim appellant Chriſtiani imperatores Theodoſius & Valens edictum ſuum, cod: l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majeſtas ergo regnantis, vel ipſorum Cæſarum ſive judicio ſive oraculo, ſubmittenda legibus eſt, de quibus pendet. Hinc adultâ jam poteſtate imperato-

peratoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedemque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corruptos, depravatósque mores principatus parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id te ne pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgo notum est. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; Portas venienti clausorunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in secunda Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; alius consilium, alius animus, alius occasio defuit, voluntas nemini.* Et infra. *Quæ enim res unquam, proh sancte Jupiter, non modò in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ gloriosior, quæ commendatior hominum memoria sempiterna?*

na? in hujus me conſilis ſocietatem, tanquam in equum Trojanum inclusa cum principibus non recuſo. Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri poteſt, & ad Romanos:

—— Victima haud ulla amplior
Poteſt, magisque optima mactari Jovi
Quam rex iniquus ——

Nam ſi ad Herculem ſpectes, cujus hæc ſententia inducitur, quid ſenſerint illa ætate Græcorum ſummi viri oſtendit: ſi ad Poëtam, qui ſub Nerone floruit (& ſenſum fere ſuum Poëtæ perſonis optimis affingere ſolent) ſignificabat & quid ipſe, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno conſuerint; quamque pium, quamque diis gratum eſſe duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in ſe erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius ſecundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Juvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſævire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis doloreque ſequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin inſtar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendaſque imagines abjectas excoctasq; flammis.* Et deinde, *non ſatis amant bonos principes, qui malos ſatis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis uteunque interfectorem trucidaverit. *an excidit dolori noſtro modò vindicatus Nero,*

per-

permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciſcebatur ? Planè quaſi ſceleri proximum eſſe judicaret, non interfeciſſe Neronem, ſcelus graviſſimum vindicâſſe interfectum. Ex his manifeſtum eſt, Romanorum præſtantiſſimos quosque viros non ſolum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiſſe, ſed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude poſuiſſe : Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non poſſe ſtipatos ſuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Graſſus ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Aſiaticus, vir conſularis cum non adeſſet, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciſſem* ; Senatus eodem tempore abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuit ; tantum abfuit ut Caſſio iraſceretur; Claudium à militibus imperatorem mox ſalutatum vetant per tribunum plebis principatum capeſſere ; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hoſtem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat ; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix infereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto

to mitiùs, & moderatiùs Angli cum tyranno egerint ſuo, qui multorum judicio plus ipſo Nerone ſanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & ſolo affligi juſſit, Commodus à ſuis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, ſed hoſtis judicatus eſt, qui etiam cadaver ejus ad ſupplicium quærebant. Ea de re Senatusconſultum extat apud Lampridium; *Hoſtis patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in ſpoliario lanietur, hoſtis Deorum, carnifex Senatus unco trahatur, &c.* Idem Didium Julianum imperatorem frequentiſſimo Senatu capitis damnarunt; & miſſo Tribuno, occidi in Palatio juſſerunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hoſtemque judicarunt. Juvat ipſum Senatusconſultum ex Capitolino recitare. *Conſul retulit; Patres Conſcripti, de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *hoſtes, hoſtes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi ſaluti, libertatique ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Ubique amici, adminiſtratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti ſunt: paucæ civitates fidem hoſti publico ſervaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas natio-

nationes quale jus regium illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Judicabatur ergo non minùs quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate: si displicuit sententia, fremitu aspernantur.* Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplicio affectos.* Quod in ipsa Britanniâ factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò ante dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tamdiu intermissam revertis, ut, si tunc forte satis sedulo

ineptus

ineptus & ridiculus non eras, nunc eſſes. *Per aulæ ſuæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas ſcire geſtio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verſo recenſes, in quo te tibimet turpiſſimè mentiri ſuprà oſtendimus. Quì ad Loiolitam, *ſeditiones tantùm ſub optimatibus & populo, certam ſub tyranno perniciem eſſe* demonſtrabas, nunc hominum vaniſſime & corruptiſſime *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam ſupplicia illos hauſiſſe* audes dicere? ſcilicet, quia centum Jacobæis donavit te poſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luent Romani. At malè ceſſit Julii Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſpe-

rè

rè tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hereditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm de ſimplici latrone quovis, aut proditore vulgari ſumere ſolebant. Speras *exoriturus eſſe aliquos Harmodios & Thraſybulos, qui noſtrorum cade, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum deſpondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus; antè ſuſpendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum ſanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere veriſimillimum eſt, deque te tam ſcelerato quis augurari rectiùs poſſit: alterum eſt impoſſibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui ſub Gallieno rebellarunt. Quid ſi tyrannus tyrannũ oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipſi? haud tu id perſuaſeris. mancipium equeſtre; neque is qui author tibi eſt, Trebellius Pollio hiſtoricorum

rum propè ignobiliſſimus. *Si qui hoſtes*, inquis, *à Senatu judicati ſunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe,& vis, & ut planiùs dicam,furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipſi priùs rebellarent. *Dedit*,inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem inſurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Veſpaſianus,qui contra Vitellium. *Tantum*,inquis,*abfuit Carolus à Nerone, quantum iſti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Triſurciſer,à quo laudari vituperium eſt,vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* aiebas, nunc eundem *Senatum* ais *conſeſſum regum fuiſſe*: hoc ſi ita eſt,quid obſtat quin reges,te authore, togata mancipia ſint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius; niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tam ineptiſſimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit.* Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipſe

ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *Vernis assiduisque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eâdem insaniâ desiderent, & summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Anglis moloßis suis ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt.* En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum, *moloßis suis ferociores*; adeste rhetores, vosque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeóne etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te Sti. Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: supra *pag.* 113. affirmaveras *principem legibus solutum esse, non cogentibus* solùm, sed *dirigentibus, nullas esse omninò quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infrà de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à*

sub-

subjectis suis, argumento ut ipse ais, *firmissimo*. revera stolidissimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Judæi judicum tædio odióque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideóne putas tædio odióque eorum adductos postulâsse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocionari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probâsse te suprà asserebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est ac si fateretere mentitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probâsse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Salomonis, quot *si equorum præsepia habuerit*, oblitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod priùs eras, cuculum rabiosum. Quereris enim *postremis* hisce *seculis disciplina vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem

laxare,

laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe ais. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in Eccleſiæ doctores præſtantiſſimos, totámque adeò Eccleſiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſſimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac cauſa regiâ, præter nugas agere poſſis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſſimæ abunde me ſatisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quo voles ùsque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minùs quæ dignitas, at ſaltem quæ neceſſitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel

vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi surget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppeditabat ? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmasius ; non de nihilo nupsit uxori ; fœtum aliquem ingentem exspectate mortales. *Si is qui rex est ac dicitur, postulari posset apud aliam potestatem, eam omnino regia majorem esse oporteret, qua autem major statuetur, hanc verè regiam dici & esse necesse esset. Sic enim definienda potestas regia: Qua summa est in repub. & singularis, & supra quam nulla alia agnoscitur.* O murem verè montanum, & ridiculum ! Succurrite grammatici grammatico laboranti ; actum est non de lege Dei aut naturæ, sed de glossario. Quid si sic responderem tibi ? cedant nomina rebus, non est nostrûm nomini cavere, qui rem sustulimus ; curent id alii quibus cordi sunt reges ; nos nostrâ utimur libertate: responsum sanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea solùm, sed ex optimorum olim & prudentissimorum virorum sententiâ respondebo, qui & nomen & potestatem regiam cum potestate legum & populi majore, posse optimè consistere judicârunt. Lycurgus, imprimis vir sapientiâ clarissimus, cùm vellet maximè potestati regiæ consulere, ut author est Plato, nullam aliam ejus conservandæ rationem invenire potuit, quàm ut

ut Senatûs & Ephororum, id est, populi potestatem regiâ majorem in suâ patriâ constitueret, Idem sensit Theseus Euripidéus, qui cum Athenarum rex esset, populo tamen Atheniensi in libertatem cum magna sua gloria vindicato, & potestatem popularem extulit supra regiam, & regnum nihilo secius in illa civitate suis posteris reliquit. Unde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἱστόψηφον πόλιν.
Populum constitui ipsum in monarchiam,
Liberans hanc Urbem æquale jus suffragii habentem.

Et rursus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ' οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. ——
Primùm incæpisti orationem falsò hospes,
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, *Induxit Lycurgus senatum & Ephororum potestatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *potestati regiæ maximè salutarem*,

rem, quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt ; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum. Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus commendat, ἐλευθερίαν μεγίστην μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cũ regia poteſtate ; ſit regia poteſtas ὑπεύθυνος reddendæ rationi obnoxia ; dominetur lex etiam regibus ſi quid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique politicorum 3tio, *In repub. Spartanorum videtur*, inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum quæ ſunt ſecundùm legem :* omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe ait, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neq; talem usquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit ; talem proinde regem non minùs propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantique authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potiùs quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis.

Scito etiam dehinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis*. *Frustra ergo Seneca tria illa genera statuum ita describit*, Frustretur Seneca, nos liberi simus; & nisi fallor, non ii sumus quos Flores Senecæ in servitutem reducant. Seneca autem, si summam in uno potestatem esse dicit, *populi* tamen *eam* dicit *esse*, commissam videlicet regi ad salutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, sed usu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, sed per populum.* Quasi vero Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipsis institutionibus Imperator Justinianus palàm agnoscat, exinde Cæsares regnasse, ex quo *lege regiâ populus in eis & in eos omne imperium suum, & potestatem concessit.* Sed quousque ista recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rursùs, quod ingenium tuum importunum & agreste, mores odiosissimos indicat, in nostra republ. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curiosum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum est, cum insigni solœcismo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O scelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in nostram rempub. te ingerere cupiebas, ut solœcismis nos tuis & barbarismis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regimi-*

giminis quam introduxere non popularis est, sed militaris. Ista scilicet grex ille perfugarum mercedulâ conductum jussit te scribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, sed iis quì te pretio conduxerunt, respondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Immo populus; eoque facto servitutis jugum à cervicibus suis haud ferendum dejecit. Ipsi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, sed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero fere consentiente populo & cupiente, nec sine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id est sanior, fecit, in quo vera populi potestas residebat, quid ni id populum fecisse dicam? Quid si servire, quid si vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, si in manu est suâ paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus suis.* Habenda igitur gratia est ducibus, quòd operas & tabernarios Londinenses qui paulò ante, veluti fæx illa Clodiana, ipsam curiam obsederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tunc id circo jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi sive pace sive bello prospiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verùm hoc à perduellibus dici, qui tibi

ista dictarunt, non est mirum; sic enim perditissima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ ad saga euntem, *Castra Pompeii* appellare solebat. Jam verò fortissimo nostri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficisceretur, indixisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur à veritate remotissimum esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cum satis constet, omnes fere ubique gentium reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum à populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id* ais *postulare*, ineptias dicis; cum salutis ratio eadem omninò sit, sive à rege sive ab optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperàm utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neq; ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos

compos dederit, niſi tantummodò communis omnium ſalutis causâ, nihil poteſt obſtare quo minùs ob cauſas planè contrarias ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſſit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe plusquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt illum ab orbe terrarum condito populum, quì quidem ſuæ ſpontis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſſimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quodque nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum eſſe:* nunquam ergo aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegaſti, neque jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſſit. Cum itaque ſalus populi ſuprema lex ſit, non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodeſſe

debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu inquam ſcito, quandoquidem Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Enthei*, & *Vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam univerſum genus humanum ſubjicere tyrannis, id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſum ſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejora etiam eâ, quam nunc inſanis, inſaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſſimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatem ſuam, *nihil tum eſſet, diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures.* Quid ſi nihil aliud intereſſet, nunquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipſo allatæ, *temporis* nimirum *& ſucceſſionis; cum populares magiſtratus annui fere ſint*, reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſa

causâ tradiderat, eam ad se rursus nec injuriâ eandem ob causam revocare. *At lege regia Roma sic appellata, de quâ in institutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium suum, & potestatem concessit.* Nempe vi Cæsarum coactus, qui honesto legis titulo suam tantummodo violentiam sanxerunt; de quo supra, id quod ipsi jurisconsulti in hunc locum non dissimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo concessum non est, id revocabile quin sit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè consentaneum est, populum Romanum non aliam potestatem transtuliſſe in principem, atque priùs concesserat suis magistratibus; id est imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & absurdum; quocirca & consularem, & tribunitiam potestatem Cæsares recepere; dictatoriam nemo post Julium; populum in Circo adorare etiam solebant, ut ex Tacito & Claudiano supra meminimus. Verùm ut *multi olim privati se in servitutem alteri vendiderunt, sic potest populus universus.* O equitem ergastularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem servitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam servitia, infima cujusvis catastæ abhorrere atque conspuere deberent! Sanè si populus hunc in modum se regibus mancipasset, possent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen constat re-

gem ne patrimonium quidem coronæ posse alienare. Qui igitur coronæ, quod ajunt, & patrimonii regii usum fructum solùm à populo concessum habet, is populi ipsius manceps erit? Non si pertusis auribus utrisque perforatus eques, non si gypsatis pedibus cursitares, tam esses omnium servorum vilissimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge pœnas tuorum scelerum invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi maximè vicissent, isti tamen juri sæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in nostras leges non vicissim jurarent; quas cum Carolus insigniter violasset, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipso lacessiti armis debellavimus: ex tua autem sententia *quod armis quæritur, transit in ejus dominium qui acquisivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quam voles verbosus, sis quod in Solino dudùm fuisti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verbosissimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

CAP.

CAP. VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſſima, poteſtatem populi eſſe regia majorem proximo capite negaſti; quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, translato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* ais, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quod rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetuſtiſſimi Pares; an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd niſi revera ſint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur. Age verò, fac planum, non eſſe regi in regno ſuo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus poſt reges exactos, duos conſtituit Conſules, non unum; ut ſi unus peccaret, coërceri à collega poſſet.* Vix fingi

quicquam potuit ineptius : cur igitur unus duntaxat Consulum fasces apud se habuit: non uterque, si ad alterutrum coërcendum alter datus erat ? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quàm si collegam alteri nullum dedissent ? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decemviri ; qui cùm potestate consulari, & summa præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit ; Consules etiam nonullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus : hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum : in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Jam quòd *hoc proprium esse ait Majestatis regalis, ut imperium penes unicum sit,* haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur : *Judices*, enim *Hebræorum & singuli & toto vitæ spatio imperium obtinebant; Scriptura quoq; reges eos vocat ; & tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dùm dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnātia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse

esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul tresve imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An vero dices Romanum imperium sub Antonio & Vero, sub Diocletiano & Maximano, sub Constantino & Licinio, non unum imperium fuisse? Jam ista tua *statuum tria genera* tuismet ipsius argutiis periclitantur, si reges isti non fuêre: si fuêre, non est ergo proprium imperii regii, ut penes unicum sit. *Alter*, inquis, *horum si delinquat potest alter de eo referre ad populum vel ad senatum, ut accusetur & condemnetur.* Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipse tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defensorem, nisi execrabilis potius esses, planè *miserandum*! undequaque ictibus adeò opportunum, ut si forte per lusum destinare quis velet, quovis te loco punctim ferire, vix esse credo ubi temerè possit aberrare. *Ridiculum* esse statuis, *regem in se judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, sed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò sic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, si rectè agam; sin aliter, in me magis, quod moderatorem omnium, vel errare minùs fas sit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vi-

des ut judicem in se statuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per simulationem & vaniloquentiam fortasse dixisset; Trajanum autem virum optimum & sanctissimum non id ex animo dixisse quod verum, quod jus & fas esse sentiebat sceleſtus penè sit qui arbitretur. Quanto justiùs ergo Senatui, cum viribus superior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est fassus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatum & rogavit & jussit; imperii hoc verbum non adulationis esse, obsequio tuo crede*: & paulo pòst, *hac nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas*. Quod Trajanus de se, idem Senatus de Trajano sensit, suámque authoritatem revera esse supremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Cassius regnum ei eripere conaretur, obtulit se in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere siquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio existimare & statuere queat, quàm ex ore ipso regum optimorum. Profectò jure naturali rex quisque bonus vel senatum vel populum habet sibi semper & parem & superiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium sit, nemo non illi par atque superior existimandus est, quicunque viribus plus valet. Quem admo-

admodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum eſt, ita, ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Cicero pro Seſtio, *prudentia eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfecta cumulat æque virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in regem tranſiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet. Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus ſemper ſibi reuinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt. Vides, quo proprius ad naturam accedimus, eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam eminere. illud etiam conſtat, populum, modò id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam darè, neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ cauſâ, quam cum rex procurare deſiterit, intelligitur populum nihil dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipſa naturâ; quem finem ſi neque natura neq; populus aſſequitur, non erit magiſtratum, quod dedit quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His

ratio-

rationibus firmiſſimè probatur ſuperiorem rege eſſe populum: unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non poſſe regem judicari, quia parem in ſuo regno non habet, nec ſuperiorem*, diluitur. Id enim aſſumus quod nullo modo concedimus. *In populari ſtatu*, inquis *Magiſtratus à populo poſitus ab eodem ob crimen plecti poteſt; In ſtatu Ariſtocratico optimates, ab iis quos habent collegas, ſed pro monſtro eſt, ut rex in regno ſuo cogatur cauſam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miſerrimos eſſe omnium & ſtultiſſimos, qui regem ſibi conſtituunt? Sed quamobrem, quæſo, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis usque eò deperiiſſe, ut, liberi cum eſſent, ſervire maluerint, ſeque omnes, ſeque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſſimum nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerint? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine, eoque fere vaniſſimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri

seri mortales suo maximo malo, solis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda consectaria demonstrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum sacramento promiserit, qua nisi promisisset, fortasse nec sumptus esset, si stare nolit conventis, à populo judicari non potest. Immò si subditis suis juraverit in electione, se secundum leges regni justitiam administraturum, & nisi id faciat, eos sacramento fidelitatis fore solutos, & facto ipso abiturum esse potestate, a Deo non ab hominibus pœna infallentem exposcenda est.* Descripsi hæc, non ob elegantiam, sunt enim incultissima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipsa se refutant, se explodunt, se damnant apertissimâ falsitate sua, atque turpitudine; sed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi prospiciant: cum enim alii sint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodissimè sanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam insciitus nimiùm es, sed perfidiæ summus arbiter eris. Verùm ut summam in te stultiam summâ improbitate conjunctam esse omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmasti; *Rex* inquis, *etsi subditis juraverit in electione, se secundum leges regnaturum*, & ni faciat, *eos sacramento fidelitatis solutos fore, & se facto ipso abiturum potestate*, abdicari tamen

tamen aut puniri ab iis non poterit. Qui minus quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id bene gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Pancratico omnis in regem translatæ potestatis, amplius uti non potes, quod tuis ipse machinis imprudens arietasti. Cognoscite nunc *aliam potentissimam & invictam ejus rationem cur subditi regem* judicare nequeant, *quia legibus solutus est, quia leges solus rex omnes fert*; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterum rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si rarò plectitur, non tam justitia quam æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Unde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se pracla-*

praclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum. Quam hujus tu dissimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hac crimina regia sunt, sed privata.* Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eadem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene potest regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at unquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vita enim & ipsi suo magistratu privarentur. Ut potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & in regem conferre studes; vicariam si vis & translatitiam, primariam certè non potes, uti nec potestatem. *Crimen*, inquis, *majestatis non potest committere rex adversus populum suum; potest autem populus adversus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis, *plus potest quam singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Esto. *Plus quam dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid si alterius dimidia pars altera accedat, annò adhuc plus poterit?*

Mini-

Minimè. Progredere ; quid aufers abacum, peritiſſime Logiſta, an progreſſionem Arithmeticam non calles ? Vertit rationes, & *an non rex cum optimatibus plus poteſtatis habeat*, quærit; iterum nego, Verumne, ſi pro optimatibus proceres intelligas ; quoniam accidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus ; fit etiam ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant ; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos univerſe populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi non poteſt, ergo rex erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*, rectè, niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito ; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe. *Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine & natura reſidere, hic verò eſt omnium ſtatuum eversionem inducere.* Etiamne Ariſtocratiæ, & Democratiæ ? Credibile ſanè narras : quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi ? ſed hoc fruſtra ſperaveris ; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta ſunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propriùs attingunt, videris ea-

peni-

penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe, ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomine plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus.* At illud eſt ipſum quod demonſtrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam ſupremam ſtabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro ſeſe quidem ſolis, ut antea, ſed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, ſuffragia ferendi legitimum jus habent. Invehe-ris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventoſius, vanius, levius, mobilius.* Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentiſſimi fere ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium.* At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempub. habere ullam cenſendæ; quinimmò inter facultates, & poſſeſ-

ſiones

siones quasi heri sui, & herilis filii numerandæ sunt: nam quod ad jus dominii, quid distent à servitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis sibi regnum fecit, populum*, inquis, *non potest authorem agnoscere imperii prolati vel usurpati.* At nobis non de victore, sed de subacto rege sermo nunc est; quid victor possit, alias disputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *absolutæ potestatis in regibus exemplum* petas, dissimillimum id esse jam sæpiùs ostendi: Aristoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, si legisses, idem te docuisset: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm interesse existimant; regnum *enim à familia, non numero solùm, sed specie differre.* Postquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnosci desitum est. Hinc scribit Diodorus, l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, sed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Justinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat, quos ad fastigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perspicuum est, in ipso gentium principio, imperium paternum & hæreditariùm virtuti, & populari statim juri cessisse. Quæ origo imperii regii & ratio & causa maximè naturalis est. Ob eam enim ipsam causam,

primò

primò homines in unum convenere, non unus omnes insultaret, sed ut quocunq; alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrodum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius commentum, à nemine, quod sciam, ante te traditum; cum utilitatem & salutem generis humani, non sua commoda, suumque dominatum respexisse illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum sit. Unum præterire non possum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluisti: *Si consulem*, inquis, *in judicium venire oportuisset, priusquàm magistratu abisset, dictator ad hoc creandus fuisset*, eum initio dixeris, *ideo collegam ei fuisse datum.* Sic tua semper inter se congruunt, & quid de quaque re dicas, quid vescribas, quàm nullius momenti sit, paginis fere singulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglosaxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari solitam esse.* Si quis nostrorum hoc affirmasset, possem eum haud multo negotio erroris arguere; tua ista peregrina affirmatione

res

res noſtras hallucinante minûs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, velquæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

CAP. VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujusquam protuliſſes, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quisquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſerenda, quam tueris, ſententia minus effeciſſes. Nam ſi hoc & Moſis & Chriſti præceptum eſt, *omnes regibus ſuis tam bonis quam malis ſubjici, ſive Hiſpanos, ſive Gallos, ſive Italos, ſive Germanos, ſive Anglos, ſive Scotos*, quod ſupra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te externum & ignotum jura noſtra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quaſi ſchedulas tuas, & miſcellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc ſatis conſtat non tam tuopte ingenio ad cauſam regiam adjeciſſe te animum, quàm partim pretio, pro ejus,

jus qui te conduxit, copia, maximo, partim ſpe præmii cujusdam majoris conductum fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquamne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malum refert quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad rem pertinet? Utinam eadē haberes quæ habuit ille notiſſimus in Epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profecto es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, ampliores forte in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At ſcitote fœmina Virque, non eſſe locum in Anglia neque Lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantum rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longe intervallo conſiliarius peregrè abes à patriâ. Verùm illa, quod planè video, neque te deſiderat neque conſilia tua; ne cum redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere

facere & ſectari cœpiſſes : ſapit mehercule, ſapit, teque oberrare ſemivirum Gallum cum uxore viro, & refertiſſimis inaniarum ſcriniis facile ſinit ; donec ſtipem ſive equiti grammatiſtæ, ſive illuſtri Hippocritico ſatis largam alicubi gentium inveneris ; ſi cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ licèri. Sed eccum tibi licitatorem ; vendibilis necne ſis, & quanti, jam ſtatim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricida regni Anglicani ſtatum mixtum eſſe, non merè regium.* Pertendit idem ſub Eduardo 6to. Smithus noſter, jurisconſultus idem bonus, & politicus, quem fuiſſe parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicana ſcripſit ; neque id de noſtrâ ſolùm, ſed de omni penè repub. idque ex Ariſtotelis ſententia verum eſſe affirmat ; neque aliter ullam rempub. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœde revolveris. *Nullam gentem* ais *eſſe nec fuiſſe unquam, quæ regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem quæ ſolo Deo minor eſt, quæque ſolum Deum judicem haberet*, & tamen paulo poſt fateris *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejusmodi poteſtatibus & magiſtratibus, qui plenum & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens*, ut *ſufetes Charthaginenſium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & poſtremo *Aragonenſium*,

Satisne

Satisne bellè tibi constas ? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recenses, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse; quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuisse minores dilucidè ostendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus sententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum, erat barbaricum, hoc solo diuturnum quia legitimum, & volente populo : nolente autem, omnis rex continuò non erit rex sed tyrannus, si invito populo regnum retinuerit, eodem teste Aristotele. l. 5. Idem de tertia regum specie dicendum est, quos ille Æsymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certasque causas quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neq; verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre hos quatuor regni species à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni species; quæ παμβασιλεία dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho planè damnatur, ut neque utile,

neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiusmodi regnum, iisque deferat qui virtute aliis omnibus longè præluceant. Hæc 3tio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchia ſpecies quinque zonis* mundi aſſimulare geſtiebas; *Inter duo extrema potentia regalis tres alia ſpecies interpoſita magis temperata videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, qua media jacent.* Feſtivum caput! quam pulchrâs nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſoluta poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ poſt adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, iu qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedamoniorum in vincula conjici fas erat, morte mulctari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregriri milites rei novitate perculſi, regem ducere ad mortem non eſſe fas exiſtimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali ſupplicio affectus fuerit, ſed quod bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus eſſet. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis abephoris eſt morte mulctatus*; quibus verbis non quid fas, ſed quid factum ſit, tantum.

tummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula poſſunt, illos non poſſe eundem ſupplicio ultimo afficere, puerile eſt credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus ſemper fuit.* Hoc eo dicis, quia modo dixeras, *rex non eſt niſi unus ſit & unicus.* Quod ſi ita eſt, aliquot ſanè quos credebam Angliæ reges fuiſſe, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui conſortes imperii vel filios vel fratres habuere, conſtat Henricum 2dum è ſtirpe Normanica cum filio regnaſſe. *Oſtendant*, inquis, *aliquod regnum ſub unius imperio cui non poteſtas abſoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remiſſa, in aliis magis intenta.* Oſtende tu poteſtatem abſolutam remiſſam, aſine; annon abſoluta eſt ſumma? Quomodo ergò ſumma & remiſſa ſimul erit? quoscunque fateberis reges cum remiſſa poteſtate eſſe, eos non eſſe cum abſoluta facilè vincam; inferiores proinde eſſe populo naturâ libero, qui & ſuus ipſe legislator eſt, & poteſtatem regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur:* Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere, *regnum* itaq; *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit, fuiſſe autem

autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum series, & mos creandi eorum demonstrat; disertis enim verbis petuntur populi suffragia. Postquam enim rex consuetum juramentum dedit, accedens archiepiscopus ad quatuor partes exstructi suggesti, toties rogat populum universum his verbis, *consentire vultis de habendo ipsum regem*? planè ac si Romano more dixisset, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, si regnum jure esset hæreditarium; verùm apud reges usurpatio pro jure sæpissimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus scilicet cognomento *conquæstor* nos subjugavit. At sciunt qui in nostra historia peregrini non sunt, Anglorum opes uno illo prælio Hastingensi non adeò attritas fuisse, quin bellum facile instaurare potuissent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, se fidem ei servaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, se omnia, quæ par est bonum regem, iis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffisus ipse suis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos miserè afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis ab hinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse; ut

ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensi fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni constituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, simulque illud hæreditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atque sepultum est. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Unde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones: itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amisere, an id oberit nobis, eorum posteris? Pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britannia hodie debeat haberi pro magistratu tantùm regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenâ & liberâ potestate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ

Hiſtoricum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico, Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facile erant habituri: ſic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentiâ* archiepiſcopari præ ſe tulit. Tune iſta fatuitate Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere plusquam Papam in repub. poſſis? At in regni ſtatutis appellatur *rex Dominus noſter*. Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenculator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti eſt dominus, quàm equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur.* Dicam tibi, quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſi qua dici ſua poſſunt, de iis poſtremo

ſemper

ſemper loco agi ſolitum erat ; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur.* Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam ; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelſtanus rex in præfatione legum; ubi omnes alloquitur, *Vobis*, inquit, *legem veſtram* omnia largitus ſum : & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obſtringere ſe ſolebant, ſic populus à rege ſtipulatur, *Concedis juſtas leges quas Vulgus elegerit*? reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plene planeque totum regni ſtatum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Jurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur ; nec ſua jure aut dignitatis, niſi

pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Just. c. 4. sect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo scelerate interpretaris, *non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc solo interpretamento quis non perspiciat? *Capitis est imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput est.* Siccine nugarere, si cor tibi saperet? erras iterum (sed quis finis errorum est tuorum) in quo regis consiliarios à Parlamenti ordinibus non distinguis; nam neq; illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex, in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id sibi ne sumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia, singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eóque brevior sum. *Falsum* autem *esse ais, quod sancta Independentia cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum.* Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod ajunt, gestas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, nisi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato absolvis, &, quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia

papa

papa nondum per te planè cecidit, dùm libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem aliquem poſſe aſcendere: eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſeriò retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei, ſed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum*. Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neque ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, ſicuti es, teterrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſolent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exſtat*. De vocabulo Gallicano altercari non lubet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi vigeſimo Hen.* 3tii. *comitum & baronum tantùm fit mentio*. Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem

omnem contrivisti; nobis enim satis constat, & Quinque portuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo seculo baronum nomine appellatos fuisse, neque dubium omnino est, quin Parlamenti quosque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejusdem regis 32. tam nobiles, quàm plebeios fuisse convocatos, Marlbrigii statutum, sicut & reliqua fere statuta omnia disertis verbis testantur; quos etiam plebeios, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de singulis civitatibus pro toto comitatu generant*; qui quidem plebeium ordinem constituebant, neque erant proceres, aut esse poterant. Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legesque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem licere regi cum comitibus & Episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut Episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantum veniunt; plebii pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omni-

omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penes domum plebeiam nunquam fuit.* Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci conveniat, tum eas profectò maximè, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem & commodum: in quo & universi deligant quem populo maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit.* Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetustiorem. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de authoritate & prudentiâ majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus sanè præstiterunt, quàm vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omninm posteris tradi voluerunt, quod & nostri Jurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret,

ea ne pro lege ſancitâ habeantur. Unde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primariâ iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos, & ratum non eſſe; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regiâ unquam tranſtuliſſe, neminem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere, ergo illos creat qui conſtituunt domum inferiorem.* At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Jam Angliciſmis tuis magnopere delectamur; **Sountie Court/ The Turn/ Hundreda**; mira nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis expediſſit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picámque *docuit noſtra verba conari?*
Magiſter artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.

Quòd

Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penes regem eſſe* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eoque invincibili; regia poteſtas perpetua eſt & ordinaria, qua per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat, Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantum res, nec ſine rege quicquam ſalidis ſtatuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ*? Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergo habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſſâ ne quid contra legem fiat, utque

utque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas: regis proinde poteſtatem niſi in regni curiis & per eas, eſſe nullam: immo populi potius ordinaria eſt omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc eſt quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; reſpondet ſemper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, ſumma populi poteſtas in illum ſenatum collata eſt, ſi extraordinaria eſt dicenda, id tantum propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum eſt, ipſi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & ſi non actu, quod ajunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & poteſtates ordinarias jus atque authoritatem, idque ſine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas noſtrorum barbaræ locutiones: cujus ego, ſi vacaret, aut operæ pretium eſſet, tot barbarismos hoc uno libro notare poſſem, quot ſi pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quod illi quondam peſſimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium eſſe* ais, *omnibus portentis opinionum monſtroſius, quod fanatici perſonam regis à poteſtate ejus ſejungant.* Equidem dicta ſingulorum non prælitero: perſonam autem ſi pro homine vis dici, ſeparari à poteſtate ejus nec abſurde poſſe Chryſoſtomo haud fanati-

fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apoſtoli de poteſtatibus ita explanat, ut poteſtatem ibi & rem, non hominem intelligi aſſerat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima poteſtate præditum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas, easque ab ipſo homine, ſenſu & cogitatione ſeparabiles non intelligis, & ſenſus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni abſolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te eſſe exiſtememus: *Rex*, inquis, *non poſſe peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur.* Quisquis ergo non punitur, non peccat; non furtum ſed pœna facit furem; Salmaſius Grammaticus non facit ſolœcismos, quia manum ferulæ ſubduxit: poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo; hoc enim habent tui ſimiles, homo contemptiſſime; ut quidque plurimâ dignum eſt laude, id ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potius de jure populi in regem ne quid temere affirmaſſe videar, proferre ex ipſis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis conſti-

conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Romanorum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni circiter annos 40. ſine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos, ſupplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quòd reges necavere, ſed quòd injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione*. Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias, teſte Nennio hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam antiquiſſimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejusque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc poſt Auguſtini obitum geſta ſunt: unde vanitas tua facile redarguitur, qui ſupra aſſeruiſti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuiſſe, judicari reges poſſe. Circa annum Chriſti 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Epiſcopo in exilium damnatur, quanquam is exilii ſententiam latifundiis quibusdam Eccleſiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam poteſtatem regibus dedere, & de rebus majoribus conſultare omnes ſolebant; ex quibus intelligere eſt, Parlamentum, ſi ſolum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores ſumma authoritate

ritate viguiſſe. Et ab iis quidem Concilium Sapientum paſſim nominatur ; ipſis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda ; ſic Edvvinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit ; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentiſſimorum* ; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes*. His atque aliis multis hujusmodi locis luce clarius eſt, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe ; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *ſpeculum Juſticiariorum*, in quo traditur primos Saxones poſt Britanniam ſubactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis ſubjectos fore, cap. 1. ſect. 2. ibidem ait jus eſſe & æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoſcerent ; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe, ut ſingulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpius, ſi opus eſſet, haberetur. Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet, duabus ſub Edovardo 3tio ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus Parlamenti inſcribitur, hæc legimus, ſi rex Parlamentum

tum prius demiserit, quàm ea omnia transigantur quorum causa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violasse censebitur. Quomodo enim, quod juratus est, justas leges concedit, quas populus elegerit. si earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ se obligat, nostri jurisperiti pro sanctissimâ lege semper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri potest (qui solus convocandi Parlamenti finis erat) si conventus ille magnus, & augustissimus ad regis libitum stultissimi sæpe & pervicacissimi dissolvetur? Posse à Parlamento abesse, procul dubiò minus est, quàm Parlamentum dissolvere: at rex per leges nostras illo Modorum libro traditas abesse à Parlamento, nisi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem nisi inspecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adversa regis valetudine testimonium perhibere in senatu possent: solentne servi cum domino sic agere? Contrà verò plebeius ordo, sine quo Parlamentum haberi non potest, etiam à rege convocatus potuit non adesse, & secessione factâ, de repub. malè gestâ cum rege expostulare: quod & prædictus liber testatur. Verùm, quod caput est, inter leges Edouardi regis

regis vulgò Confeſſoris, una eſt eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio ſi deſit, *nomen regis in eo non conſtabit*; Hoc quid eſſet, ne non ſatis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exmeplum ſubnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus ſententia oportere, ſignificabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ geſtare Comes Palatii ſolebat; *in ſignum*, inquit noſter Matthæus Paris, *quòd & regem, ſi oberret, habeat de jure poteſtatem cohibendi*: gladio autem nemo fere niſi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipſe conquæſtor anno regni quarto ratam habuit: & frequentiſſimo Anglorum Concilio prope Verulamium religioſiſſimè juratus confirmavit: quo facto non ſolùm jus omne belli, ſi quod in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Jurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent, Hinc celebris ille & antiquus noſter jurisconſultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non eſt rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3 c. 9. *rex eſt dum bene regit, tyrannum dum populus ſibi creditum violenta opprimit*

primit dominatione. Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut Vicarius & miniſter Dei: poteſtas autem injuria diaboli eſt, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter jurisconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Eduardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſupra dictæ, quâ nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cum itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorsùs & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta, l. 1. c. 17. *non debet eſſe rege major quisquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat,* alii legunt *ſi petat.* Judicari igitur cum debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eosdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Barones: comites dicun-*

dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrum; & ideo si rex fuerit sine fræno, id est sine lege, debent ei fræna ponere. Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi supra ostendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eosdem fuisse dictos, libri legum nostrarum antiqui passim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur* inquit, *de omnibus regni paribus*, 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id est urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quam major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, *rescriptitios*, cum feudales jam nulli sint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cum itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & judicent *si quid rex in aliquem populi sui peccaverit*, si notissimum sit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibusque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto justius est, quantoque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare solùm & coërcere, sed judicare & punire possint. Pessimè enim & ridiculè institutã

esse

esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quo minus liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cum ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege sine comitibus aut Episcopis parlamentum constituat, quia rex cum solâ plebe, etiam ante comites aut Episcopos natos, parlamenta peragere solebat, eâdem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contrà injuriis afficere, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostræ sententiâ nomen regis in eo non constat, rex non est; quòd si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atque idonei sunt, qui supplicio

plicio mactandum esse pro tribunali judicent. Hæc cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propositum, eviciſſe arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo ſit, cumque plebs regem de repub. deque Eccleſia, ſine ſpe ulla ſanitatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, exque repub. ſuaque fide, dignitate, legibus denique patriis feciſſe. Neque poſſum hîc non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempubl. inſtituerunt; neq; poterunt illi, ſi quid noſtrarum rerum ſentiunt, non ſibi etiam gratulari de poſteris ſuis; qui tam ſapienter inſtitutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palam eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari poſſe; ſuos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter quas comitia indici ſolent, proclive*, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamen-*

lamentum. Sit sanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam statim senties, *Parlamentum*, inquis, *congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cum, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decernere possit. Quod etiam argumento est, officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causa peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberavit*, de iis tamen, quæ ad salutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium esset, quo veluti lege firmissima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ art. c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut justitiam.* Non negabit rex justitiam, negabit ergò justas leges? non cuiquam, an ergo omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu supremo? an verò rex ullus tantùm sibi arro-

arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire meliùs exiſtimet? Cum *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Unde illud in archivis noſtris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non eſt ulla regis prærogativa, qua ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujusmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe jurisperiti noſtri ſtatuunt: quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atq; ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem aſſeris, ſed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quodque faciunt pragmaticorum ſtultiſſimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contraveniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quòd dant*: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum, non enim damus, quod ſperabas, inde ſequi *curiâ illâ non alia potiri pote-*

ſtate quàm à rege delegata. Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, utque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibusvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum, ſi totam denique rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atque amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio eſt lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & poſſe fieri, & fuiſſe ſæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum noſtrarum conſultiſſimi teſtantur, neminem eſſe arbitror, modò mens ei ſana ſit, qui Parlamentum ſupra regem eſſe non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod hiſtoriis noſtris teſtatiſſimum eſt, nulla hæreditatis ratione habita, ſæpe, quem ſibi viſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Ut ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum à Populo plane libero conſtitutum, & poteſtate plenâ inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo

erat

erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultrò ac sponte reddere, ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrium atque suum scripto asserentem, *detestanda & horribilis impostura* insimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter monitos nos velis; agedum, auscultamus, *Quas*, inquis, *leges sancire potest Parlamentum, in quo nec præsulum ordo comparet*? Túne ergo, furiose, præsules ex Ecclesia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque Ecclesia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla respub. recipere communem libertatis pestem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Aristotele & Halicarnassæo, deinde ex statutis papisticis praviſſimorom temporum probare adnititur, regem Angliæ caput esse Anglicanæ Ecclesiæ, ut Episcopos compransores suos & necessarios nuper factos, quos ipse Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili sua parte, sancti Dei Ecclesiæ imponat;

quorum universum ordinem, tanquam religioni Christianæ pernicioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atq; nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis Eccleſia cognoſcebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctosque Dei minimè tangendos; iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: túque ipſe, neſcio eorumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in Eccleſiam eſt Epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto plus quàm primoribus Evangelium guſtarunt, Eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quod ais *ſupremam juriſdictionem habui-*

ſe

se regem Angliæ, id falsum esse jura nostra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, sed Parlamenti authoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut supra dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Eduardo 4to, Henrico 7timo, Eduardo 6o. promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes? Nam & momenta

numenta noſtra ſanctiora teſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſſioni; ſed populo ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo ſecundo à plebeio ordine conceſſa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas & provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe literis publicis conſignari diſertè juſſit Communium Domus, *conceſſiſſe ſe regi Richardo, ut tali bona libertate* frueretur, *qualem ante eum reges Anglia habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti ſui* ad everſionem legum abuteretur, ab iisdem orbatus regno eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Henrici 4ti confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia ſit quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis vellent accipere, & ſibi & poſteris injurios nimis fuiſſe: quorum utrum vis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis, *regia poteſtatis verſatur circa militiam; hanc partem reges Anglia ſine pari & æmulo tractarunt.* Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm enim pacis & belli arbitrium

trium penes magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hiſtoriæ paſſim noſtræ, & exterorum quotquot res noſtras paulo accuratiùs attigere teſtantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare noſtri reges tenebantur, certiſſimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quasdam poteſtates per provincias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm, ſed *ad utilitatem regni*. Iſti vero eligebantur *per commune concilium, & per ſingulos comitatus in pleno conventu populari, ſicut & vicecomites eligi debent*. Ex quo facilè perſpicitur, & copias regni & copiarum ductores in poteſtate populi, non regis & antiquitùs fuiſſe, & eſſe oportere: illàmque legem æquiſſimam noſtro in regno haud minus valuiſſe, quàm olim in populari Romanorum ſtatu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique ſunt, Populi R. ſunt. Neque enim legiones quæ Antonium Conſulem reliquerunt, Antonis potius quam reipub. fuiſſe dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæſtor dictus, populo ſic volente ac jubente, juratus confirmavit; ſed & hanc inſuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, caſtella, ſingulis noctibus ita cuſtodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæteræque præpoſiti per commune con-*

cilium ad utilitatem regni melius providebunt; & lege 62. *ideo castella, burgi, civitates adificata sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis; sanè illud nisi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis custodiendis ulla esse poterit; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potiùs regi quàm sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant; idem esse rati ac si libertatem ipsi suam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cum sint, & jam notissima, inferere huic loco supervacaneum esset. At *protectionem rex debet subditis, quomodo eos protegere poterit, nisi arma virosque habeat in sua potestate?* At, inquam, habeat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum est, non ad civium interitum & regni disperditionem: quod & Henrici tertii, temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in Episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes*

nes Eccleſia ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem, quod ajunt; ad defenſionem, *non ad diſperſionem*: eadem & prædictæ legis Edouardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciaria; non abſoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id eſt delegatam, non planè propriam, non eò ſegnius populum, à quo eligitur, ſive domi ſive militiæ defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penes regem ſolum arma eſſe oportere exiſtimaſſent; nam & leges quamlibet iniquas ipſe dare ſi voluiſſet, fruſtra ſe *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendiſſent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militia magiſterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam ſuſtinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne ſit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non poſſe ſine rege tributa populo imponere*, à quo & ipſi miſſi ſunt, & cujus cauſam ſuſcipiunt. Deinde non poteſt te fugere tam ſedulum de alienis rebus percunctatorem, ſua ſponte populum, vaſis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendiſſe. Ampliſſimos exinde regum noſtrorum annuos reditus recenſes: nil niſi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patri-*

monio regis maximas largitiones fieri ſolitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi*, id eſt *vexilli ad regem ſolum pertinet.* Quapropter? quia,

——*Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit.

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujusvis imperatoris bellici munus eſſe? At *ait Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit; ergo oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales hic homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoteles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet inquit, habeat rex tantam circa ſe manum armatorum,

quanta

quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo vero minor; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὅ τε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλείονων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l. 3. c. 11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est, præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, sic *standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes judicat; si secus fuisset, ipse hostis judicandus erat; cum juxta ipsam Sti Edovardi, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decrevisset; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita gravissimi legum nostrarum interpretes annis

ab hinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmiſſimum erat regium imperium, publicè ſtatuerunt. Sic diu ante eos Forteſcutius Henrici 6ti Cancellarius juris noſtri conſultiſſimus; rex Angliæ, inquit, neq; leges mutare poteſt, neq; tributa, nolente populo, imponere, ſed nec probaverit quisquam ullis teſtimoniis antiquorum *regni Angliæ ſtatum mere* eſſe *regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *jurisdictionem ſuper omnes.* Id eſt in curiâ; ubi regis quidem nomine noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub rege eſt*; id eſt ſinguli: atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſupra citatis. Ad ea, quæ reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum, credo, Siſyphum delaſſare, ex ſupra dictis abunde reſpondetur. De cetero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſſimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neq; enim juſto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Eduardo Coco & aliis citas, *Anglia regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non eſt*: alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico.* Unde Forteſcutius Forteſc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera poteſtate regia, ſed politica*; popu-

populus enim iis legibus gubernatur quas ipſe ſert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto; *inter omnia orbis terra regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ: ubi publicum moderatius tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante ſolem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante ſolem extitiſſe, quaſi ridiculum, neges. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa dedidiciſti. Miraris denique *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare, utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profecto homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tu cœlum aureum homo ſtoicus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaici & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante ſolem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris: Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam eentum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAP.

CAP. X.

QUm hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partiũ contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureq; gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ita perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate verâ illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis frustra contendimus. Tuſ verò Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neq; *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, cum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summa Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta

copia

copia esset, non ille quidem est ea usus ad objecta sibi crimina diluendùm, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* ais *planè egisse vita respondentem*, assentior: si dicis piè & sanctè & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in-speciem pietate, sanctitate, constantia in pegmate occubuisse; ne animi præsentiæ, quæ in-morte quibusvis è vulgo maleficis per magna-sæpè est, nimium tribuas: sæpè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit; sæpè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quiq; non minùs inmorte quàm in vita cupiunt; inq; ipsa scelerum suorum capitali pœna solent ultimam simulationis suæ & fraudum, quàm possunt speciosissimè, pompam ducere; &, veluti poëtæ authistriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambitiosissimè captare. Nunc *ad istima quæstionem perveniisse te* ais, *quâ tractandum est quinam fuerint illius regia condemnationis præcipui authores*. Cum de te potiùs iniquirendum, sit quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæstionem de rebus nostris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo satis constat. Te vero percontantem

tem

tem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? an ſtipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulaea Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iisque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſſimum apparet. *Ordo Eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex Eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatûs alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vice comitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſſi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habe-

habebant, juri tamen ejus & libertati, suo quodam instituto, refragari in plerisque consueverant: erant à rege constituti, ejus comites, & famuli, & quasi umbræ, quo amoto, ipsi necesse est ad plebem, unde orti sunt, redigerentur. *Una & deterrima portio Parlamenti potestatem sibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te supra docui, non solum Parlamenti pars erat potissima, etiam sub regibus, sed per se ipse Parlamentum omnibus numeris absolutum & legitimum, etiam sine Comitibus, nedum Ecclesiasticis, constituebat. Atqui *ne tota quidem hac ipsa pars ad sententiam de regis capitis ferendam admissa est.* Pars illa nempe non admissa, quem verbo regem, re hostem toties judicaverat, ad eum animis atque consiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento missi erant legati, idibus Januarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfeciisset; deque pace firma atq; sincera iis conditionibus caviisset, quas ei utriusque regni Parlamenta & tulerant sæpiùs, & latura essent: ipse è contrario postulata eorum æquissima jam septies humillimè oblata, respõsionibus aut surdis repudiaverat, aut ambiguis eluserat.

ſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimum ex noſtris diſſidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſpiratum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros, nullas ſe ei poſtulationes ampliùs eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos: poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui invictiſſimi exercitûs odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quemque poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mira levitate, ne dicam perfidia, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenùs duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfactione prius accepta, aut cautione facta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atq; imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regem præponebant. Quid illi interea, qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non

proſpi

prospicere debuerant, eo quod istius mali contagio in ipsorum Ordinem penetraverat ? At quis istos excluſit malè sanos ? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id est, non externorum, sed fortissimorum & fidissimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipsi erant, quos illi boni excluſi patriâ ipsa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos esse censuerant ; dum Scoti interim dubia jam fide quatuor Angliæ provincias suis finibus proximas magnis copiis insidebant, firmissima earum regionum oppida præsidiis tenebant, regem ipsum in custodia habebant : dum ipsi etiam factiones suorum atque tumultus, Parlamento ipsi plusquam minaces, & in urbe & in agris passim fovebant, qui paulò pòst in bellum non civile solùm, sed & Scoticum illud erupere. Quòd si pravatis etiam consiliis aut armis subvenire reipublicæ laudatissimum semper fuit, non est certè cur exercitus reprehendi possit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accersitus imperata fecit ; & regiorum factionem atque tumultum ipsi curiæ sæpiùs minitantem facilè compescuit. In id autem discrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi necesse esset. Stabant ab illis Londinensium plerique institores atque opifices, & ministrorum factiosissimi quique ; à nobis exercitus magna fide, modestia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. salutem liceret,

ret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam-, prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbem ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſſimis, quamvis ſanguinem eorum avidè ſitientibus, Presbyteriani, poſtquam non permitti ſibi in omnes tam civilem quàm Eccleſiaſticum dominationem viderunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniſſima conſociare cœperant: eoque acerbitatis proceſſere, ut mallent ſe regi denuò mancipare, quàm fratres ſuos in partem illam libertatis quam & ipſi ſuo ſibi ſanguine acquiſiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum, irâ in ſuperſtites, & concepta jam ultione ardentem-, rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſſimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Indepentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſua uti victoria ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem ideircò non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum autem noſtrum quo fuſius infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditâ & ſtrigoſam exordiris, in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio

vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejusmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parùm dicere: neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd ais *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utrisque ad extremum usque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facile appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus ſuis, & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſus gloriam Presbyteriani ſibi poſſint vindicare*: Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini?

remini ? Vos isto regis actore verbosissimo, accusatore vestro, *plus quam dimidium itineris confeciſtis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultando frigultientes spectati estis*; vos *merito regis occisi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipsum occidendum munistis*; vos *nefariam illam securim cervicibus ejus infixistis, non alii.* Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Postulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quòd voces contumelioſas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicastis*, videlicet *in illa declaratione dominorum & communium*, Maii 26. 1642. *apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hulla oppidis portas Hothamus tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit*; vos *quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis.* Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos ? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, &

fre-

frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & Episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunq; summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas atque *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed repente mutat animum homo levissimus; & quod modò *rem ipsam rectè æstimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alio revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem grassatos esse*, eumque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem & constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te si quis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabetha prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primùm cæperunt, immo rempub. ipsam: non enim sunt minores reipub pestes quàm Ecclesiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atque invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum Ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem

rem cultus divini rationem sequi studebant, quam penè omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant, si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios disciplina ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbasse, qui regia adversatur dominationi.* Ita Independentes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerrima Christianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium esse propriam ubique asseris, eam nunc *reformatorum plerosq; approbasse* confiteris; eo usque demùm audaciæ, impietatis, apostasiæ provectus es, ut etiam Episcopos, quos tanquam pestes & Antichristos ex Ecclesia radicitùs evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc *à rege tuendos fuisse* affirmas, ne quid *Sacramento* scilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quàm quòd solum superest, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes sectas & hæreses tolerare*, id noli acculare; quamdiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos *è tenebris orci prodire audes*

dicere

dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam Ecclesiæ tamen tolleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem insumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandum iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad causam, hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potius aut contemptum cujusvis quam refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conscientia futilitatis tuæ accedere. Cùm enim hoc loco perquirendum tibi proposueris *qua authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, subjungis quod à te nemo expectabat, *frustra id quæri*; scilicet *quæstioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere*. Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac causa suscipienda compertus, tam sis nunc etiam loquacitatis tibi conscius, eò à me brevius responsum feres. Quærenti jam tibi *qua authoritate* ordo plebeius vel judicavit ipse regem, vel aliis id judicium delegavit, respondeo suprema: supremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta sunt, cum te supra hac ipsa re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tem-

pore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebeius eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipse omnem potestatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuisse dicis. Unde in illa solenni conventione, quam nobis objecisti, cum Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, *quibus utriusque gentis potestas judicaria suprema, aut qui ab ea delegatam potestatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hic utriusque gentis Senatum una voce testantem se posse suam authoritatem judiciariam, quam *supremam* ipsi vocant, aliis delegare: vanam ergo & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare.* Paucissimis te retundam; non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis reipublicæ, & bello captus est, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea republ. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Eduardi sacrosancta sententiam tulit; quæ neque malum

regem

regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod ais non integram plebis domum, sed *mancam & mutilam de regis capite judicasse*, sic habeto; eorum, qui regem plectendum esse censebant, longè majorem fuisse numerum, quàm qui res quascunque in Parlamento transigere, etiam per absentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum suo vitio atque culpâ abessent (defectio enim animorum ad communem hostem pessima absentia erat) nullam iis, qui in fide permanserant, afferre moram conservandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad servitutem atque interitum prope redactam, populus universus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiserat. Atque illi quidem strenuè rem gessere; exulcerati regis impotentiæ, furori, insidiis sese objecere; omnium libertati atque saluti suam posthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores suos prudentia, magnanimitate, constantia supergressi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipso cursu deseruit. Pars hæc servitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poscebat, pacem non nisi firmam atque honestam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc sanam, & sibi & patriæ fidelem defenderet, an desertricem illam sequeretur? Scio

quid agere oportuisse dices; non enim Eurylochus, sed Elpenor es, id est vile animal Circeum, porcus immundus, turpissima servitute etiam sub fœmina assuetus; unde nullum gustum virtutis, & quæ ex ea nascitur, libertatis habes; omnes esse servos cupis, quòd nihil in tuo pectore generosum aut liberum sentis, nihil non ignobile atque servile aut loqueris aut spiras. Injicis porrò scrupulum quòd *& Scotia rex erat, de quo statuimus*, quasi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *sunt vocula iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes, Vis, & Jus.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam scitam ex tribus literis arguttiolam exsculpere potuisse; hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmasti? Hæc sunt quæ novem paginis bene longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita haud semel refutavimus, aut ad hanc causam disceptandam nullum habent momentum. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc summo tædio languescere non pati-

patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui forte videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defunctum, iniquior eſſe aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis conſultius fuiſſet, ſilentio præteriiſſes. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuiſſe, quàm ut deterrimam cauſæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reſervares; quæ, cum vera & atrociſſima oſtendere fuiſſe, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque inviſam, & tui defenſoris odium quàm maximùm in animis legentium noviſſimè reliquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt: una in reprehenſione vitæ verſatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit; ſecundo loco, quod

temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reip. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur* tranſeamus. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuria factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi ſpectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iisque abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domo diſſiparet. Hunc in modum ſine lege cum pervolaret omnia, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus conduceret, ſibi ſoli reddere obnoxium conatus eſt. Quo fræno ſibi detracto, aliud ipſe popu-

populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, perque oppida quaſi in præſidiis, cum bellum eſſet nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſupra per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat: nam & Senatum ille è repub. ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum, ſupra modum gravis, ad cæremonias quasdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in Eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob cauſam bello adortus eſt. Huc usque ſimplici ſaltem vice nomen tyranni commeruiſſe videatur. Nunc cur adjectum in accuſatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento ſæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmaſſet, ſe nihil contra rempub. moliri, eodem ipſo tempore aut papiſtarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm miſſis, arma, equos, auxilium diſertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio ſollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promiſit, ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commoda-

re

re suam operam vellent. Cum hæc non succederent, cuidam Dillonio perduelli dat secretiora, ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus insulæ colonos repente armis adoriri. Hæc ferè proditionum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atq; signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectensi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in se suscepit, eoque omni Parlamentum notissima confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neq; in illo *solenni fœdere*; neq; postea cum dedititius esset, vel ab *Presbyterianis* vel *ab Independentibus* sic judicatus est, sed potius, *ut regem decuit accipi, omni reverentia est exceptus*? Vel hoc solo argumento persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpessi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus malitiosè nimis in invidiam rapis, quod summam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, fastusq; regi toleran-

lerantiam nimis fortaſſe longam apud omnes bonos teſtabitur. At *menſe Auguſto qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium qua ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc usque in Anglia obtinuerat ſub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda ſit. Qui ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodum in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cum Carolus neq; exorari, neq; flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis, quæq; ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur, nobisque adeò calamitoſas, in iisdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello, tanta nobis omnibus mala intulerat. Si quid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimum ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: Idem aperte filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quosdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, ſor-

dis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni studio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita respub. erat, quò se verterent? an commissam sibi nostram omnium salutem in manus hosti acerbissimo traderent? An alterum belli propè internecini septennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent: Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipso illo fœdere solenni anteponerent; quæquidem stante rege constare non posse, tardiùs illi quidem quàm oportuit, sed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum esse debet, ex re natâ quàm optimè reipub. consulere: neque ita se prioribus addicere sententiis, ut religio sit in posterum, etiamsi Deus dederit, vel sibi, vel reipub. plus sapere. At *Scoti non idem sentiunt, quinimo ad filium Carolum scribentes, sacratißimum regem appellant parentem ejus, & sacerrimum facinus quo necatus est.* Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem regem *sacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *sacratißimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, &

quid

quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere prodatoris & homicidæ titulos, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat*; tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam doces. Auser nugas istas literator, quas una Aristotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil interest præter nomina intelligere, posse citra proditionem & homicidium stare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt prodtionis crimen regem incurrere, si procuraverit sedtionem contra se vel populum suum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læsæ Majestatis reum esse, si malum regem tollat, aut unquam fuisse, cum sæpius olim sustulerit: posse autem regem suam majestatem lædere, atque minuere, immò amittere, clara voce testantur. Quod enim illa lege Sti Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud est quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illustrandæ rei causa eodem loco lex ipsa ponit. Committi autem summam perduellionem tam in regnum, quam in regem non est apud nos jurisperitus qui inficias ire possit. Provoco ad ipsum, quem profers Granvillanum, *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel sedtionem regni, crimen prodtionis esse.* Sic illamachinatio quâ Papistæ quidam Parlamenti curiam cum ipsis ordinibus uno ictu pulveris mirati

in auras disjicere parabant, non in regem solum, sed in Parlamentum & regnum, ab ipso Jacobo & utraque ordinum domo *summa proditio* judicata est. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè possem, statuta nostra allegare? cum ridiculum planè sit & ratione ipsa abhorrens, committi perduellionem in regem posse, in populum non posse, propter quem & cujus gratia, cujus, ut ita dicam, bona venia, rex est id quod est. Frustra igitur tot statuta nostra deblateras, frustra in vetustis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irratas habendas Parlamenti authoritas semper valuit; cujus etiam solius est, quid sit perduellio, quid læsa majestas interpretari: quam majestatem nunquam sic à populo in regem transisse, ut non multo celsior atque augustior in Parlamento conspiciatur, jam sæpius ostendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura nostra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot Episcopi, doctores, jurisconsulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiscum ex Anglia aufugisse prædicatis, adeóne ex vestrum numero nullus causam regiam atq; suam defendere satis strenuè satisque latinè sciebat, gentibusque exteris, dijudicandam exponere, ut cerebrosus iste & crumenipeta Gallus mercede accersondus in partes necessariò esset, qui regis inopis, tot doctorum & sacerdotum infantiâ stipati, patrocinium susciperet? magna, mihi credite,

dite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis: & meritò vos utique cecidisse causâ omnes existimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria nescio quid ab re somniantem offendo; tum statim negas *cadere in regem sua mentis compotem, ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat, ut factiones contra se suscitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare non potes, præsertim Stoicus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoq; tyranni prorsus insaniant. Flaccum audi.

Quem mala stultitia, & quæcunque insciția veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat, hac populos, hac magnos formula reges
Excepto sapiente, tenet.

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eò priùs amovere quàm insaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui Vassalli ipsius & subjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi simus, nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur; fac deinde *Vassallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnia ea subjectio, ut ipse leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes

omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod ajunt, *defensionem* præstiterit: sin e contrario nimiùm sævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem*, Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Unde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eúmque singulari certamine à vassallo, si acciderit interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim justè factis excusare contendis. De Ianienâ Hiberniensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem, *Captam Rupellam*, proditos Rupellenses, *ostentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne merito, non habeo dicere; satis supérque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim Ecclesias protestantium, quotquot ullo tempore se contra reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno suo sibi illatam quanti intersit ad disciplinam Ecclesiasticam, suámque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto

priùs

priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibùs dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam juraret. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quæso sceleratior, isne qui in legem peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violasse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnum est; jusque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest quàm leges; legibus autem se devincire velle principes ferunt, & secundum eas vivere, cum tamen re vera iis soluti sint.* Quemquàmne tam sacrilego, tàmque incesto ore esse, ut sacramentum religiosis-

gioſiſſimum tactis Evangeliis datum, quaſi per ſe leviculum ſolvi ſine cauſa poſſe aſſerat? Te verò, ſcelus atque portentum ipſe Carolus redarguit; qui cum ſacramentum illud non eſſe per ſe leve quidpiam exiſtimaret, idcircò ejus religionem aut ſubterfugere, aut fallaciâ quavis eludere ſatius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jusjurandi hujus & falſarius eſſe maluit, quàm manifeſtè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo ſuo, ut populus vicißim regi, ſed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex ſanè omnis quoad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obſequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hic ad Guilielmum Conquæſtorem recurris, qui ipſe, non quod ſibi collibitum erat; ſed quod populus ab eo & magnates poſtulabant, id omne haud ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd, ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *acceperint*, & proinde non jurarint, & tamen regnant, idem de populo reſponderi poteſt, cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam cauſam ſolutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi ſolùm, ſed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus eſt, & quidem eatenus tantùm regi, quod is leges obſervaret, *quas vulgus*, id eſt, communitas

ſive

sive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim sit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *sine regis assensu nullas leges Vulgus elegerit*, eóque nomine duo statuta citas, unum Anni xxxvii. Hen. 6. c. xv. alterum *decimo tertio*, Edouardi iv. c. viii. Tantùm autem abest quominùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus quere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facilè arguaris. Clausulam autem istam jurisjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse aiunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abisse, quòd commodam significationem non haberet*. Verùm ob id ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multo meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe

pe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, caremonialis est tantùm.* Atqui rex, cùm episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *caremoniale.* Quod ego vos obtestor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non enim in mentem venisset unquam huic Grammatico sceleroso & extraneo de jure regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris, disciplinâ patriâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatissimi, quid hac de re scribi vellent omni studio suggessissent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem insimulari posse*, vel ob hoc solum, quòd *sine assensu regis declaravit omnes esse proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ sumserunt*; *vassallum scilicet regis esse Parlamentum*; jusjurandum verò regium *caremoniale tantùm* esse, quidni *vassallum* etiam? Ita neque legum ulla sanctitas, neque sacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis vestrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati; qui ita institutus à pueritia est, ut leges & religionem, ipsam denique fidem vassallari sibi, & servire suis libitis arbitretur debere. Quanto præstabilius esset,

ſet, vobisque dignius, ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra indubitanter petere hæc omnia, quàm ſub regio dominatu incaſsùm ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe non putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quã indignè, de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes, imbecillos, mentis inopes, atque conſilii, corpore atque animo ad ſervitium natos, fatentur eſſe? Et ſervitus quidem omnis homini ingenuo turpis eſt; vobis autem poſt libertatem Deo vindice; veſtróque marte recuperatam, poſt tot fortia facinora, & exemplum in regem potentiſſimum tam memorabile editum, velle rurſus ad ſervitutem, etiam præter fatum, redire, non modo turpiſſimum, ſed & impium erit, & ſceleratum: párque veſtrûm ſcelus illorum ſceleri erit, qui ſervitutis olim Ægyptiacæ deſiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs abſumpti, liberatori Deo pœnas tam ſervilis animi dedere. Quid tu interim, ſervitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod ſatis evincit legibus eum ſolitum fuiſſe.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam

quam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eámque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex, an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? *Conari* nos ais *Batavorum exemplo factum nostrum tueri*, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te Batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quàm *dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam sunt falsissima: alia, ne salario fortasse tuo non satis literis, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges quas secuti sunt, patrias, hac in parte, sic ubi terrarum aliæ sunt, optimas: habent quos imitentur, majores suos, viros fortissimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam cessere; multos eorum intolerantiùs se gerentes per supplicium necavere. In libertate sunt nati, sibi sufficiunt, quas volunt leges, possunt sibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquissimam, à natura ipsa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, sed ad bonorum maximè civium salutem refert. Jam præter quisquilias & rudera superiorum capitum restare nihil video; quorum quidem acervum cum satis

ma-

magnum in fine congesseris, nescio quid aliud tibi volueris, nisi hujus tuæ fabricæ ruinam quasi præsagire. Tandem aliquando post immensam loquacitatem rivos claudis; *Deum testatus te hanc causam tuendam suscepisse, non tantùm quia rogatus, sed quia meliorem nullam te potuisse defendere conscientia tibi suggesserit.* Rogatus tu in res nostras tibi alienissimas, nobis non rogantibus te interponas? Tu populi Anglicani summos magistratus pro authoritate proque imperio sibi commisso quod suum munus est in sua ditione agentes, nulla injuriâ lacessitus (neq; enim natum te esse sciebant) indignissimis verborum contumeliis laceres, libroque infami edito proscindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus, regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammete obscœno, centones modo consuisti (*p.* 320.) *aut* scribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne signa canerent, scribere malebas. An rogatus fortasse à Carolo minore, & perditissimo illo peregrinantium aulicorum grege, quasi alter Balaamus ab altero Balacco rege accersitus, ut jacentem regis causam, & malè pugnando amissam maledicendo erigere dignarere? Sic sanè fieri potuit; nisi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir sagax asino insidens locutuleio ad execrandum venit; tu asinus loquacissimus insessus & fœmina, & fanatis quos vulneraveras Episcoporum capitibus obsitus,

apoca-

apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes. Benè profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Judam cui ſimilis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es: ne dubita, poſtquàm in Deum, in Eccleſiam, in omne genus hominum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione magis quam pœnitentiâ ductus, tuique pertæſus, ab infelici tandem arbore pendens, ſicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque malefidam & fallacem conſcientiam, bonorum & ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quandoque ſupplicii ſedes præmittas. Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum civium facta egregia contra inſanam & lividiſſimam furentis ſophiſtæ rabiem, & domi & foris defenderem, jusque popu-

populi commune ab injuſto regum dominatu aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi abſolviſſe: neque ullum ſine reſponſo vel argumentum, vel exemplum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prætermiſi, quod quidem firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritiſſimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo dignæ non erant. Unum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque; ô Cives, adverſarium hunc veſtrum ipſi refutetis; quod nulla alia ratione video poſſe fieri, niſi omnium maledicta, veſtris optimè factis exſuperare perpetuò contendatis. Vota veſtra & preces ardentiſſimas Deus, cum ſervitutis haud uno genere oppreſſi, ad eum confugiſtis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſſima, Tyrannis & ſuperſtitio, iis vos gentium primos gloriosè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis veſtris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Poſt hoc facinus tam illuſtre, nihil humile aut anguſtum, nihil non magnum atq; excelſum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut aſſequamini, hac ſola incedendum eſt via, ſi ut hoſtes bello domuiſtis, ita

ambi-

ambitionem, avaritiam, opes, & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare: si quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiam, temperantiam, moderationem præstiteritis. His solis argumentis & testimonijs evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*, non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos, regem trucidâsse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannum puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animū induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neque exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum vereri, & justitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vosq; multo iratiorē brevi tempore experturi estis Deum, quàm aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti estis.

FINIS.